

*Europe is lost, America lost, London lost
Still we are clamouring victory
All that is meaningless rules
We have learned nothing from history*

*The people are dead in their lifetimes
Dazed in the shine of the streets
But look how the traffic's still moving
System's too slick to stop working*

(...)

Kae Tempest / Europe is lost

ČASY HOŘÍCÍ PLANETY

Obsah

6 ÚVOD

POLYKRIZE

9 MŮJ ŽAL JE POLITICKÝ

17 KAREL

18 ROZHOVOR: ANONYM I.

20 SVĚT ZAPOMNĚL NA JANU K.

23 PŠENICE & ROPA

24 INN

28 SYSYFOVSKÁ PRÁCE

30 ŽAL NEJEN LIDSKÝ

36 HLAD

37 ANONYM II.

38 MEZI TÍM, CO JE DNES RADIKÁLNÍ

48 ZROD

Environmentální žal

51 ZA STODOLOU

54 V KORUNÁCH STROMŮ

56 ROZHOVOR: ANONYM III.

70 VYSTRÍZLIVĚNÍ

74 ANONYM IV.

78 OČI ŘEKY

81 ANONYM V.

83 VÝBORNÝ NÁSTROJ:
LITERÁRNÍ REPORTÁŽ

NADEJE JE V ČINECH

89 FNB

92 ROZHOVOR S MILOŠEM VOJTĚCHOVSKÝM

100 ROZHOVOR S K. O LIMITECH

114 ROZHOVOR S VALERIÍ
A TEREZOÚ O UZK

130 TIRÁŽ

ÚVOD

Na počátku byl horký letní den v černohorském Ucinju. Možná jsem měl úžeh, určitě zánět nosohltanu z klimatizovaných místností hotelu, kde se konal sraz zelených a levicových mládežnických organizací pod hlavičkou CDN. V ten den přišel nápad dělat průvodce. Průvodce čím? Časy hořící planety? Jak provádět mladé lidi v tak komplikovaných časech, jako jsou ty, které prožíváme? Asi jsem měl úpal, anebo jen žal a hněv z unaveného ekologicko-sociálního odboje. Jak ale hledat nové mladé zelené aktivisty a aktivistky za pomoci něčeho tak mrtvého, jako je grant a na základě něj vystavěná akce? Těžko, ale zkusili jsme to. Průvodce pro mladé od mladých. Průvodce, který neprovede, ale nabízí pohledy, které mohou navést, mohou povzbudit, mohou vyvolat pochopení, zlost, podporu.

V září nás bylo třináct náhodných účastnic a účastníků (od středoškolsky se vdělávajících až po ty studující univerzitu) a začali*y jsme se scházet a diskutovat. Není papírový průvodce přežitků? Nebude to jen chaotický sborník textů? A máme vůbec ambice a šanci něco tak komplikovaného, jako je klimatická krize a z ní plynoucí žal a vztek současných mladých generací, zachytit a poodkrýt? Postupně nás ubývalo. Někomu dohnal kapitalismus. Čas na to se organizovat nám studentům a studentkám současný systém úspěšně upírá, pokud nejsme z privilegovaných vrstev. A pokud jsme zajištění*é, neustálá potřeba progresu nás nutí se trénovat, učit se do nočních hodin, sebe

rozvíjet se a dělat velké množství aktivit, až nám na malíčkosti malého formátu a malé ambice nezbyde čas. Zbylo nás pár a spolu jsme poskládali*y tuto mozaiku. Mozaiku žánrů, která se točí v kruhu a vytváří obraz: Polykrize, ve které žijeme, environmentální hněv a žal, které prožíváme, a činy, kterými se s tím (někteří*re z nás) vypořádáváme. Proces celého vzniku byl nakonec nejpodstatnější. Zjistili*y jsme, jak těžké je se organizovat bez hierarchického zaštitění institucí nebo schopných produkčních. Zjistili*y jsme, jak málo času v životě máme. Zjistili*y jsme, že udělat knížku za 3 měsíce je pěkně blbej nápad. Někomu se náš pokus bude zdát naivní, někomu roztomilý, někomu příliš ambiciózní a někomu úplně zbytečný. I kdyby došlo na poslední variantu, tak vězte, že minimálně pro nás zbytečný nebyl, protože činy vzbuzují naději.

Za tým průvodce
Josef

je půl druhé ráno
píšu mail který má aktivizovat aktivistx
zabalený v dece, šetřím za topení
zvuky bytu, domu, továrny za okny
nikdo nespí
všichni plýtváme svými životy
spát

POLYKRIZE

MŮJ ŽAL JE POLITICKÝ

I.

Středová čára na silnici. Je přerušovaná, takže jde v praxi o stovky a tisíce krátkých čar střídajících se monotónně, předávajících si štafetu na asfaltu s tím, jak ubíhá okolní krajina. Tyhle středové čáry ale stejně nejsou potřeba: nikdo tu nejezdí.

Vítr cloumá šikmými paprsky ostrého dopoledního slunce. Lesy střídají širé planiny před Prahou. Okolí silniční cesty stále častěji lemují soustavy domů: mnohé zářící novotou, mnohé ještě rozestavěné, obklopené políčky, sady a výběhy pro koně a krávy. Říkají jim rodové statky. Nová ideální forma společenského uspořádání a vazeb. Návrat k přírodě, k tradičnímu životu v souladu s krajinou, ke spojení pokrevních vazeb zakořeněných a srostlých s půdou.

Stát na jejich zřizování poskytuje štědré dotace, v okolí Prahy jich v poslední době vznikají desítky a stovky ročně. Podobné rostou i v horách dál od města, v bývalých Sudetech. Snad krom okolí Ústí nad Labem, kde většinu lukrativních pozemků v mi-

nulých letech zabraly nové koncentrační tábory. Byť jen s několikatisícovou kapacitou, fungující v rámci sítě záloh po celé Evropě. Hlavní redukční tábory se statisícovými kapacitami vznikly už před lety na jihu: v Pyrenejích, na Maltě, na Sicílii, na Kypru, na Peloponésu a v Rodopech.

Genocida, redukce lidstva, je prý nutná, má-li lidstvo jako takové na této planetě přežít. Selekcce mezi těmi, kdo měli žít a kdo měli podlehnout redukci, probíhala na základě barvy pleti a dalších biologických kvalit. Koneckonců, říkali, jsou to přece méněcenné národy na jih od Středozemního moře, kdo svým nekontrolovaným množením a životním stylem způsobil úděsné katastrofy, co nás zasáhly před pár lety a pravidelně se vracely, kdo zapříčinil trvalé poškození této planety a jejího klimatu.

Zapínám autorádio, suchý hlas předčítající zprávy. Pozitivní posun v bitvě s Čiňany o vodu z Bajkalu, mírné ztráty v boji s Turkickem u Kaspického moře. V Jirkově zatkli skrývající se skupinku Romů. Moderátor se o tom nezmiňoval, ale jejich osud byl jasný: jeden z táborů v Ústí nebo v Litvínově, obehnaných ostnatým drátem.

Mýtná brána u vjezdu do Prahy. Policista s trpkým výrazem kontrolující mé povolení ke vjezdu do města, k držení automobilu a jeho ekologické osvědčení. „Za pět týdnů vám končí, nezapomeňte si ho obnovit,“ říká mi, jak mi papíry vrací a nechává odstáhnout závoru.

Praha je jiná. Projíždím skrze opuštěné sídliště, díla populačního úpadku, zmizení části „rasově nenormativního“ obyvatelstva a štědrých státních pobídek ke zřizování venkovských osad, rodových statků. Jedu směrem do centra po silnici lemované zrušenou tramvajovou tratí.

Auto jsem zanechal na parkovišti nedaleko Pražského hradu. Policista u vjezdu sotva promluvil a papíry

si jenom letmo prohlédl, aby zase odkráčel do kabinky k pornografickému časopisu. Musel jej sehnat na černém trhu, veškeré nemorální materiály podporující zvrhlosti a sexuální deviace byly přísně zakázány balíkem zákonů hned v prvních dnech po revoluci. Pod trestem smrti zakázali potraty, ženy se nadále měly věnovat pouze domácím pracím a „ženským činnostem“, jejich participace ve veřejných funkcích byla zakázána. Děti musely být vychovávány striktně v souladu se svým pohlavím, jak nepravdělně kontrolovaly úřady sociální péče: za zanedbání výchovy hrozil rodičům žalář a dětem hrozivá zařízení ústavní výchovy, kde domnělé rodičovské chyby ve výchově nevybíravě napravovali místní tety a strejdivé.

Znepokojivě blízké oslnivé slunce se vyhouplo už vysoko nad obzor a kamenité uličky Malé Strany tarasily chroptivé, dusavé, zavalité vedro, které se jen pomalu sunulo vpřed, zatímco se o mě otíralo svou drsnou, lepivou srstí. V pravé ruce držím papíry, které musím odevzdat na vládním úřadu a kvůli nimž jsem jel do Prahy: udání, jež ke mně jako řediteli místního úřadu doputovala a jež jsem nemohl všechna zamést pod koberec. Lidé na papírech, jež jsem nesl, měli smůlu, musím vykazovat činnost, nemám-li sám upadnout v nemilost.

Zastavuji před branami Hradu, za mnou výhled na Prahu, přede mnou strmě se tyčící hradní katedrála: před lety ji přestavěli: zateplili ji, aby byla ekologičtější, a přestavěli ji oproti původnímu, zpátečnický křesťanskému duchu ve svatostánek nové, revoluční víry a těch nepojmenovatelných božstev, o nichž v rádiu mluvili každý večer během náboženské hodiny, která sídlí v hlubokých lesích a v půdě širých, neobydlených planin. Na hradní obvodové budově visí, tak, aby byl dobře vidět z celé Prahy, obrovitý portrét Vůdce. Na klopě má připnutý znak: podivný, pokroucený shluk linií, připomínajících polámané

větve vyrůstající z jednoho bodu. Svastika složená ze zelených listů.

II.

Klimatická krize je problém abstraktní. Děje se pomalu, postupuje zdánlivě nenápadně, kradmo, plíživě. Její obecně platné projevy máme podrobně popsány, ale nemáme nástroje, jimiž u jednotlivých přírodních jevů: katastrof, v kontextu České republiky posledních let především zmiňme tornádo na jižní Moravě v okolí Hodonína v červnu 2021, změřit a jasně říci, jaký podíl konkrétně na nich měla změna klimatu. Její projevy se zdají vzdálené. Tání ledovců a zvyšování hladiny moří? V České republice, zemi, kde to je ze všech stran k moři stovky kilometrů? Oteplování jako zásadní problém? V České republice, kde po většinu roku stejně nosíme zimní oblečení? Jak se nás vůbec mohou tyto projevy týkat?

Jsou to samozřejmě ujištění liché a odpovědi líbivé jen zdánlivě. V úzce propojeném světě jednadvacátého století neexistuje izolovaný problém a každý problém má samozřejmě své, mnohdy palčivé, sociální, ekonomické, kulturní přesahy. Pandemie covidu nám to příkladně poukázala ve zmenšeném modelu.

Těžko už by dnes při vzpomínce na zavřené školy a obchody, na krachující drobné podniky, útlum občanské společnosti, tendence vlád v autoritativních zemích uzurpovat si s odvoláním na pandemii ještě více moci, proměny na krajní pravici, z nichž vzešla nová vrstva antirouškařů a vakcínových konspirátorů, na prudké zvýšení nedůvěry ve státní instituce, na neschopnost státu zajistit zdravotnické pomůcky a vakcíny, na etablaci nových slov a pojmů v českém jazyce, typu *koronakrize* nebo *lockdown*, někdo tvrdil, že pandemie covidu byla úzce krizí zdravotnickou.

Stejně tak klimatická krize není krizí klimatologickou, a není dokonce ani krizí meteorologickou, jak se

stále snaží tvrdit okrajové společenské proudy reprezentované třeba exprezidentem Václavem Klausem.

Ve veřejném prostoru a v médiích – pominěme nyní časté rámování generačním střetem, které přináší silné titulky a kliky – se stále častěji setkáváme se spojením klimatický žal. Já sám se setkávám s mnoha mladými lidmi, kteří nějakou formu úzkosti z dopadů klimatických změn pocítují, byť je ne vždy dokážou uchopit a pojmenovat. Je to jistě problém vzdělávacího systému, který není schopen poskytnout ucelené a věcné vzdělávání o klimatu a pozitivních nástrojích, jak klimatické krizi čelit, a tento prostor tak ve vnímání mladých lidí vyplňují fragmenty typu tání ledovců a želv umírajících kvůli zamoření oceánů plasty, které ve výsledku tvoří pokřivený, bezútěšný obraz klimatických změn.

Zejména u těch, kteří mají ve zvyku uvažovat o společnosti a světě kolem sebe v širších kontextech, však vidím, jak často, rychle a přirozeně se od strachu z nárůstu přírodních katastrof a zvyšování hladin moří dostaneme k obavám z budoucnosti v hroučícím se světě: v ekonomicko-sociálním smyslu, při zvyšujících se nákladech a nedostupném bydlení, při postupujícím kolapsu státu a veřejných služeb, oligarchizaci politiky a společnosti, i ve smyslu politickém: z nárůstu krajní pravice a okrajových společenských proudů s předobrazem ve 30. letech minulého století. A tuto obavu s nimi sdílím a prožívám, poměrně mučivě, hluboce a palčivě, i já.

Klimatická krize je pro mě i krizí sociálně-ekonomickou a zejména politickou. Krize dnešního světa se slévají a splétají v jedinou polykrizi, která dala název úvodní kapitole této publikace.

III.

V úvodní části jsem se snažil co nejpronikavěji načrtnout letmou vizi světa, dnešní České republi-

ky, v němž se moci v důsledku postupujících klimatických změn ujal zvrácený režim, který jako jejího viníka označil ty nejzranitelnější a který ekologickou tematiku zahrnul do rámce své fanatické ideologie.

Jde o popis výstražný, záměrně odtažitý a znechucující, vyvedený do extrému, inspirovaný v dílech, jako je 1984 George Orwella nebo Příběh služebnice Margaret Atwood, inspirovaný ekofašistickou ideologií. To však vůbec neznamená, že není realistický. V kontextu toho, jak se k uprchlíkům západní svět chová už dnes, že se stavějí zdi, ploty s ostnatým drátem, že uprchlíci umírají v mořích na jihu Evropy nebo na polsko-běloruských hranicích, že jsou drženi v otřesných podmínkách uprchlických táborů, se dokonce zdá hrozivě hmatatelný.

To vše se děje v době, kdy ve většině států Evropské unie vládnu více či méně mainstreamové politické strany. To se však může snadno změnit: v době vzniku těchto řádek krajní pravice vede preference v Německu i Rakousku, je to jenom pár měsíců poté, co vyhrála volby v Nizozemsku a na Slovensku, v dalších zemích jí narůstá podpora, v Itálii, Švédsku nebo Finsku přímo či nepřímo participuje na vládě, v Maďarsku se jí podařilo zapustit kořeny svého režimu natolik, že její demokratická volební porážka je těžko představitelná.

Nicméně zpět. Ekofašismus je sice nálepkou, která dnes nemá valný vliv, spojený leda s okrajovými politickými stranami v Německu či Maďarsku a s manifesty některých brutálních teroristů převážně z USA. To ale neznamená, že nemá vliv jako neformální politický proud. Extrémní pravice se dlouhodobě a kontinuálně proměňuje a přizpůsobuje své prostředky a politiku dobovému kontextu.

Lakonicky řečeno: jestliže koncem minulého století byl typický „krajní pravičák“ pobuda a bitkař, který příležitostně hajluje, poslouchá neonacistic-

kou hudbu a stýská si nad tím, že západní elity jsou loutkami vedenými sionistickými globalisty, dnes to je mnohem spíš bodrý sympaťák v padnoucím obleku, který nepovažuje lidi třeba z Afriky za *rasově méněcenné*, ale poukazuje na to, že *pocházejí z jiné kultury*, která je s tou naší prý neslučitelná, a který nacionalismus nejčastěji vyjadřuje skrze bohulibou kritiku Evropské unie a jejích regulačních choutek. Že se navíc krajní pravice veze na komercializaci a emocionalizaci politiky, a u mnohých krajně pravicových politiků je jejich rétorika zřejmě především podnikatelským kalkulem, ponechme nyní stranou.

Posun části krajní pravice od zpochybňování klimatické změny k poukazování na údajně primární vinu „přelidněných“ zemí v Africe, na Blízkém a Středním východě, ve východní a jihovýchodní Asii je realitou, kterou můžeme vysledovat tak či onak i v evropských zemích. V praxi mají totiž obě strategie totožný výsledek: jde o kalkul, o formu nezodpovědné nepolitiky, která nekonáním ve věci klimatické krize počítá se zvětšováním své politické relevance v důsledku dopadů změn klimatu.

Dopady klimatické změny budou nerovnoměrně rozloženy a pocítí je především státy globálního jihu, kde se celé části světa, obývané stovkami milionů lidí, patrně stanou jen těžko obyvatelnými. Logickým důsledkem bude mimo jiné migrace na sever, tedy do Evropy. Co by pro Evropu z hlediska politických nálad a podpory radikálně populistických podnikatelů v jednotlivých zemích v tuto chvíli znamenal radikální a prudký vzestup migrace, si čtenář umí v hrubých konturách představit. Stejně tak sociální těžkosti, jež postupující klimatická krize a alespoň dílčí, jakkoliv zpožděná adaptace na ni vyvolají. Selhání sociálního státu a nerovnosti z logiky věci vždy podkopávají legitimitu systému a zvyšují kredibilitu okrajových sil, které vůči režimu stojí

v opozici na okraji či za okrajem ústavního zřízení.

Dnešní polykrize, široká klimatická, politická, ekonomická, sociální i lidskoprávní krize, z níž pramení můj, náš klimatický žal a jeho zásadní politické a společenské přesahy, si žádá odpověď, koalici, která překročí rámec adaptace změny počasí a přírodní katastrofy. Boj proti klimatickým změnám musí být zároveň bojem proti krajní pravici, za sociálně-liberální demokracii, za emancipaci slabších vůči silnějším ve všech smyslech těchto slov, pro rovnoměrně společensky rozloženou distribuci nákladů, za akceschopný, sociální stát.

Tedy za to vše, čím v úvodu popsána společnost bytostně není. A jejíž představy se tak tíživě, strašlivě bojím.

Vojtěch Petřů

**Karel potřebuje peníze,
potřebuje jich mnohem
víc, než jich potřebuje.
Klára potřebuje peníze,
potřebuje jich mnohem
méně než Karel.
Kde tohle skončí?**

Anna Petruželová

ANONYM I.

TM: Jak vnímáš globální klimatickou změnu?

A: No klimatická změna je pro mě jedna část imaginární skupiny „obavy z budoucnosti“. Globální krize klimatu vychází z nějakého úpadku vztahu k přírodě, ale jsou i jiné věci, ze kterých mám obavy. Například umělá inteligence, která může vést k ještě větší sociální nerovnosti. Nebo přelidnění a jeho dopady, potravinová krize... A obecně, jak se mění lidské vědomí v průběhu nových generací, což můžeš vnímat s nelibostí...

Ale nad těmito věcmi se snažím nepřemýšlet.

TM: Snažíš se nad nimi nepřemýšlet natolik, že se třeba vyhýbáš článkům s touto tematikou?

A: Já jsem se oprostil od tohoto abstraktního vnímání krize klimatu, jako globálního nárůstu teploty, protože to prakticky nevíš, co pro tebe znamená jako pro člověka v České republice. Takže mě víc zasahuje, když vidím, že někde vykáceli nějaký stromy. Reálně z toho mám mnohem větší žal než asi ten obecný klimatický žal. Nejvíce to pociťuji, když mi někdo zničí mé oblíbené místo v přírodě. Přijde mi, že je asi lepší se soustředit na tyhle lokál-

ní změny než na nějaký globální problém, který jako jedinec můžeš ovlivňovat jenom tím, že říkáš, že ti to vadí.

Můžeš se snažit snížit svoji uhlíkovou stopu a v ohledech na situaci globální krize klimatu se chovat co nejlépe. Snažit se redukovat všechny ty maličkosti... ale já mám prostě takovou osobnost, že v hlavě nikdy nebojuju s globální změnou klimatu a nepřemýšlím, jak ji vyřešit.

TM: Takže si myslíš, že cesta je to prožívat lokalizovaně?

A: Asi jo. Myslím si, že je reálnější s tím lokálně něco dělat. Můžeš jít na svůj úřad a domáhat se klimatické spravedlnosti. Ale nepodepíšeš petici „Zastavme globální oteplování“. Nebo nepodepíšeš „zastavme výrobu sajraju někde v Číně“.

Ale je pravda, že ty petice dávají pocit nějaké skupinovitosti. Že nejsi jediný, kdo to řeší. Že to ostatním není jedno...

TM: Mně přijde, že mimo petice ten pocit nějaké neosamělosti v tom problému dělají i všemožná aktivistická uskupení včetně naší redakce publikace, do které děláme tenhle rozhovor. Že tu je podklad k mému chování někde mezi lidmi, víc obecně.

A: Je hustý, že díky tvé práci na té publikaci se o tom nějak bavíme, takže jsem se teď nad tím nějak znovu zamyslel.

Ale v podstatě to taky děláš lokálně tady v místě, odkud pocházíš. Ten velký problém nemůžeš vyřešit... Kdyby každý řešil ten svůj problém lokálně, tak se vyřeší...

Rozhovor vedl Teodor Mrkvička

SVĚT ZAPOMNĚL NA JANU K.

Svět zapomněl na Janu K. aneb Kam ze spravedlivé transformace zmizela spravedlnost?

Tonda s Janou si každý den přejí dobré ráno, když se potkají na schodech. On na cestě do práce, ona na cestě z práce. Vzali se před sedmnácti lety na sokolovské radnici. Jak dávno se jejich společná rána rozdrobila v prosté *to zas byla noční, ach jo – vzal sis ty vejce, co jsem ti nachystala? – pu-su – mlask – tak večer, pa*, to dnes už sami netuší. Člověk si zvykne.

Jana do bytu vstupuje tiše, holky vstávají do školy až za pár hodin. Zacinká dřevěnými korálky, plynule jejich záplavou vklouzne do ložnice. Na chvilíčku ji na hrudníku bodne bezmoc, postel je jako vždycky obestavená krabicemi čistého i špinavého prádla, hromádka na vyžehlení tvoří hnízdo na rozkošatě-lém sušáku. Každá jedna ponožka čeká na Janiny ruce. Že by s prací pomohl Tonda, toho se Jana nebojí, beztak v ubíjejícím provozu těžby ve Vintířově nemá na takový pičoviny pomyslení. Jana si ale nestěžuje, že ten její maká v lomu. Taky by totiž nemusel makat vůbec – a až to jednou Sokolovská uhelná zabalí, tak ani nebude.

O místnost dál Janu kousavě vyčítavým pohledem probodává vratká věž špinavého nádobí. Každý jeden hrnek s nevymytým lógreem představuje výčitku, výsměch, důkaz selhání, zlomyslný příslib další nekonečné dřiny. V plastově lepkavý kuchyni si Jana zapálí cigo a chvíli jenom sedí. Cigo... Deset blbejch minut, kdy nemusí mluvit, pracovat, myslet. Soustředí se na potahy kouře jako tibetský mnich na nádech a výdech. Je šest ráno a uprostřed rozešpalého Sokolova, v sedmém patře paneláku hned vedle Billy, stává se mysl Jany K. naprosto čistou. Nejsme ale svědky zázraku, nirvány ani osvětlení, bohužel. Jana je prostě jenom kurevsky unavená. A není jediná, kdo se v kapitalismu postupně vyčerpá, vyždíme, vyprázdní a vypne. Jana K. možná existuje a možná jsem si ji vymyslel, ale na tom nezáleží, protože po dekadách strávených za kasou / s mopem v ruce / ve skladnické vestě už v ní nezbylo nic, podle čeho bychom ji mohli odlišit od ostatních únavou shrbených žen. Před lety se mladičkový Antonín zamiloval do jejího úsměvu, který k ní patřil, stejně jako rtěnka a vášeň pro hudbu. Dneska se Jana líčit nestihá, muzika ustoupila vyčerpaný snaže strávit aspoň pár minut v tichu a na smích nemá

náladu ani sílu. Její osobnost i osobitost padly za oběť roli brigádnice a matky výměnou za pocit se-lhání a plat jen o tisícovku vyšší než nájem. Jana K. mívala život a ambice a teď má tři brigády, dvě děti a jednu exekuci, a stává se tak příliš obyčejnou na to, aby kohokoliv zajímala, aby se kdokoliv ptal, co s její rodinou bude, až se uhelný region kolem jejího paneláku začne nevyhnutelně proměňovat.

My, na které se zapomnělo, myslíme na sebe navzájem.

Aňu René

**Pšenice & ropa
nevím jestli mám porušovat
předpisy nebo ne
rozhodně ano
pšenice říká: rozhodně ano!**

Anna Petruželová

INN

„Myslel jsem, že se nedá nic dělat, ale spolu konečně máme šanci vyjednávat.“ Jak mění Iniciativa nájemníků a nájemnic životy lidí uprostřed krize bydlení?

Výše nájmu ve městech rostou, krize bydlení zásadně ovlivňuje životy lidí, regulace nájemného nebo dostupné bydlení jsou v nedohlednu. Ve světě, kde je skupování investičních bytů hrstkou lidí a jejich následná nedostupnost těm, co potřebují bydlet, běžnou praxí, je náročné (nebo nemožné) věřit, že jako nájemník či nájemnice něco zmůžu. Pokud se nemůžeme v zajištění stabilního bydlení spolehnout na stát ani na trh, kam se obrátit? Iniciativa nájemníků a nájemnic představuje řešení, které oživuje tradici organizování se a kolektivního vyjednávání. Příběh Iniciativy ilustruji s pomocí výpovědi kamaráda, který s ní má jakožto nájemník žitou zkušenost. Jeho výpověď je v textu značena kurzívou.

Bydlení jako luxusní zboží

S přítelkyní jsme se přestěhovali do Brna kvůli škole. Oba tu doděláváme doktorát. Našli jsme si 1 + kk v Bohunicích, kde bydlíme už dva roky, a platili jsme celkem 13 000. To je vzhledem k našim příjmům (skládaným z platů akademiků a všemožných brigád) částka blížící se horní hranici našich finančních možností. Majitel ale v průběhu minulého roku částku zvednul o 3000 (údajně kvůli vyšším

zálohám za energie) a o pár měsíců později oznámil navýšení o dalších 1500 korun měsíčně, které odůvodnil „všeobecným zvyšováním nájmu“. Bylo to devastující. 17,5 tisíce platit nemůžeme, ale stěhovat se je taky náročné – lepší nabídky jsou těžko k pohledání a bylo by to potřetí, co v Brně měníme bydliště kvůli náhlému zvýšení nájmu. Tolik bychom si přáli domov...

Krize bydlení se v dnešním světě vyhne málokomu. Je všeobecně známé, že bydlení se stává čím dál nejdostupnější – trh s bydlením je jednou z nejlukrativnějších finančních oblastí, nájmy a ceny nemovitostí ve městech rostou bez omezení a vláda nad trýznivou situací krčí rameny. V nedostupnosti bydlení už Česká republika stihla předejít i západní metropole. Ti, kdo bydlení nevlastní, ho pravděpodobně nikdy vlastnit nebudou, a ti, co bydlí v nájmech, nemají žádnou záruku, že v nich budou moct bydlet i nadále. Nově stavěné domy ve městech buď k bydlení neslouží vůbec, nebo je bydlení v nich nabízené dostupné jen velmi úzké skupině lidí. Ohrožení ztrátou bydlení jsou studenti, senioři, ale i rodiny s dětmi.

Byli jsme zoufalí. Majitele skoro neznáme, natož abychom s ním mohli vyjednávat. Navíc nám bylo jasné, že nás může kdykoli prostě vyhodit – hezký byt v Bohunicích obsadí do několika dnů, protože zájem o bydlení je veliký. Přesto jsme nechtěli přistupovat na to, že naší jedinou možností je – zase – buď přibírat další práci, nebo prostě odejít. V domě s námi bydlí dvě seniorky, jedna rodina a ve dvou bytech studenti. To budou všichni muset hledat nový domov?

Nejsme v krizi sami!

Iniciativa nájemníků a nájemnic vznikla v Česku na základě inspirace z úspěchů nájemnických

hnutí v jiných zemích Evropy, například v Německu a Španělsku. První buňka začala fungovat v Praze roku 2019, dnes už ale členstvo INN pokrývá i Brno a Ostravu. Jedná se o sociální hnutí, jehož cílem je pomocí metod komunitního organizování vycházejících z tradiční odborové praxe zajistit nájemnictvu výhodnější vyjednávací pozice, informovat je o možnostech, které mají, a pomoci lidem v izolovanosti a bezmoci, do které je krize bydlení tlačí. Krom organizování se za účelem kolektivního vyjednávání jejich činnost zahrnuje i veřejná setkání, na kterých mluví odborníci a odbornice o důležitých tématech týkajících se bydlení, základní právní pomoc a konzultace ohledně tíživých nájemnických situací nebo třeba pomoc při získávání příspěvků na bydlení. Agendou organizace je i spolupráce na legislativních otázkách ohledně nájemních vztahů a bydlení, základní premisa organizace je jednoduchá: krizi bydlení vyřešíme, jen pokud se nájemnictvo spojí a začne svoje problémy řešit společně. Právě k tomu Iniciativa nabízí platformu i potřebné nástroje. Úrovně zapojení jsou různé a rozhodně není potřeba žádná expertiza, INN vítá každého a každou, koho krize bydlení trápí a chce situaci změnit.

O Iniciativě jsem se dozvěděl od kamaráda, který se mnou studuje. Nejdřív jsem byl na dvou veřejných setkáních, díky kterým jsem pochopil, že ve zdánlivě bezvýchodné situaci nejsem sám, že problém, se kterým se potýkám, je výsledkem velké nespravedlnosti. Dřív by mě ani nenapadlo, že můžu obejít sousedy a zeptat se jich, co budou dělat – ani nevím proč, nějak prostě nejsem zvyklý s lidmi kolem sebe mluvit. Zdravíme se, ale vlastně se neznáme. Dnes si myslím, že to je škoda. Když se mě kamarád na jedna-jedničce (metoda krátkého rozhovoru při vstupu do Iniciativy) ptal na mé zkušenosti a problémy s nájemním bydlením, uvědomil

jsem si, že se mě na to vlastně nikdo nikdy nezeptal. Dnes už je v Iniciativě zapojená většina lidí bydlících v našem domě, zjistil jsem, že mezi sousedy mám spojence a přátele, a příští týden máme domluvenou schůzku s majitelem. Sice ještě nevím, čeho se nám podaří dosáhnout, ale už to, že nejsme v problému sami, že máme požadavek podepsaný všemi nájemníky domu, že máme za zády tým lidí, který nám poradí – to vše mi dodává odvahu a naději v to, že bojovat za lepší podmínky v nájemním bydlení má smysl. Kdybychom s přítelkyní s majitelem jednali sami, bude nás ignorovat, ale v takovém počtu už nemůže naše požadavky přehlížet.

Potkávat se, sdílet spolu svá trápení a tvořit sítě vzájemné podpory je v dnešním světě těžší než kdy dřív. O to víc je to ale potřeba. I když jsou lidé unavení, přepracovaní, vyčerpaní, zdánlivě bezmocní, snaha o vytváření paralelních struktur a komunit má smysl. Iniciativa nájemníků a nájemnic je zářným příkladem toho, že lidé organizovaní na základě společného problému můžou konkurovat i hráčům, kteří mají zdánlivou přesilu. Na webu iniciativanajemniku.cz najdeš v sekci *Zapoj se* formulář k zapojení. Pojd' s námi společně řešit krizi bydlení, přidej se!

Albert Wawracz

SISYFOVSKÁ PRÁCE

S mým životem to začalo jít z kopce přibližně tehdy, když z pilířů mostu pod pražským Kačerovem zmizel onen co-sloup-to-písmeno nápis NEVZDÁVEJTE SE. Ještě přesnější by bylo říct, že to s ním začalo jít do kopce. A já nikdy neměla dobrou fyzickou kondici.

O dlouhou, vysokou a širokou prosklenou zadní stěnu kačerovské autobusové zastávky tu střemhlav bourají ptáci; na římsce a trávníku pod ní denně leží několik mrtvolek. Párkrát jsem některého viděla umírat ze stejné příčiny u nás na terase. Vždycky jim pumpuje celé tělíčko, tím, jak se snaží udýchat šok a jak prudce jim buší srdce, a pak složí křídýlka a před vámi zůstane uzoučká útlá hromádka mající barvu, jakou by i zkušenému malíři trvalo věčně ji namíchat na paletě. Pohled smutnej a bohatěj jako ticho. Pocit pokořující, jako když kvůli vám umře

včela. Schovávám jim u sebe kus nebe, stejně jako psům k smrti vyděšeným z troubícího metra.

Mírím do kopce a přemýšlím o tom, kolik svých myšlenek bych mohla zrecyklovat a už jsem je zapoměla. Toužím po světě, ve kterém se sobě vzájemně o něco méně vysmíváme a ve kterém mezi sebou o něco méně soutěžíme. O světě, kde nežiju pro dosažení určitého místa v pořadí. Dny mají barvu mrtvého mořského korálu. Šťěstí, že aspoň nechodím do školní kantýny, a tak nemusím mít denně na očích tácy plné nedojedených obědů. Toužím po plyšové planetě Zemi velké akorát tak na to, aby se dala objímat. Jdu pěšky do kopce a často se musím zastavit, hoří mi tváře. Život je stoupání s občasnými rovinkami a propadlinami, a já vždycky byla dýchavičnou.

Klára Adamská

ŽAL NEJEN LIDSKY

*„Musíme mluvit jménem těch,
co nemohou mluvit sami za sebe.“*

– Peter Singer

Nežijeme v lehké době. Každý den na nás dopadají důsledky environmentální krize, a jakkoli si můžeme uvědomovat palčivost nenávratného ničení planety, tváří v tvář politikům, médiím i blízkým lidem, kteří tento problém ignorují či popírají, se můžeme cítit frustrovaně a bezmocně. Tuto planetu ale neobýváme sami**y*, a důsledek společenské

honby za ziskem ústící v blížící se environmentální katastrofu nedopadá pouze na nás, ale i na zvířata. Zvířata, ať už vězněná v kotcích masného a mléčného průmyslu, nebo ve vědeckých laboratořích, mají také mnoho důvodů k truchlení – a jejich nářek je slyšet ještě méně než ten náš. Živočišný průmysl má navíc ničivé důsledky pro životní prostředí a patří mezi největší původce změny klimatu. Pokud tedy chceme brát řešení klimatické krize vážně, musíme brát vážně i práva zvířat. Boj za práva zvířat je i bojem za přežití zdravé planety.

Život hospodářských zvířat

Produkce živočišných produktů se stala multimiardovým průmyslem, a na jatkách tak ročně umírá přes 80 miliard zvířat. Pojďme si přiblížit život běžné krávy v masném či mléčném průmyslu. Narodíte se díky tomu, že vaši matku znásilní strojem a uměle ji tak oplodní, tento proces několikrát zopakují. Vaše narozené bratry zabijí, protože nemohou produkovat mléko, a nelze z nich tak profitovat. Sestry strčí společně s vámi do maličkatých kotců a matku, aniž byste ji znovu viděli**y*, zabijí ihned, co nemůže produkovat mléko. Vy se mezitím tísníte v bolestech a nemocích v maličkatých kotcích. Nemůžete se pořádně hnout ani se nadechnout čerstvého vzduchu. Jste denně bití**y* a čas od času znásilňováni**y* pro plození telat a produkci mléka. Většina vašeho života spočívá v pozorování krav stejně vyděšených a trpících jako vy a končí převozem na jatka, kde vás (pokud máte „štěstí“ s omráčením, pokud ne, bez) pověsí za nohy hlavou dolů, podříznou a nechají vykrvácet, jakmile už nejste výnosní**é*. Tato každodenní hrůzná realita ne-lidských zvířat by se dala jistě vylíčit daleko detailněji, pro přiblížení podmínek, ve kterých jsou nucena žít, ale postačí. Situace různých zvířat se sice může lišit – některá mají volnější

výběh, některá větší přístup k jídlu a vodě, některá větší štěstí na dozorce. Fakt, že jsou ale celý život vězněna a vražděna v příšerných podmínkách daleko před jejich běžnou délkou dožití, ale zůstává.

Stejně jako s environmentální krizí, vše okolo nás se nám snaží namluvit, že tato realita buď probíhá jinak, je nevyhnutelná, nebo se alespoň snaží, abychom na ni nemysleli*y. Málokdo z nás se kdy dostane do situace, kdy bude muset zvířeti pohlédnout do očí a kvůli vlastnímu nasycení ho usmrtit – většině z nás jsou v obchodech předkládány kousky čehosi, co už ani nepřipomíná dříve živoucí bytost. Je tak daleko jednodušší utrpení za produkty v obchodech ignorovat, zatímco se CEO's jatek radují z profitu.

Naše zacházení se zvířaty je hnacím motorem devastace životního prostředí

Ačkoli se může na první pohled zdát, že spolu změna klimatu a týrání zvířat ve velkochovech nemají mnoho společného, opak je pravdou. Studie Ústavu zemědělské a obchodní politiky IATP a GRA-IN v roce 2018 upozornila, že živočišný průmysl bude do roku 2050 odpovědný za 80 procent skleníkových plynů z povoleného plánu. Nejedná se tedy o žádné malé položky na spektru znečišťovatelů klimatu, ale je jedním z jeho nejzásadnějších motorů.

Živočišný průmysl je pro životní prostředí ničivý hned z několika důvodů. Kvůli tvorbě prostoru pro chov hospodářských zvířat dochází k plošnému odlesňování, často vypalováním. Například v amazonském deštném pralese je 80 procent odlesnění způsobeno kácením půdy pro chov dobytka. Dalším problémem je obrovské množství vody, které tento průmysl spotřebuje – to činí čtvrtinu veškeré vodní stopy lidstva. Živočišná výroba rovněž produkuje až sedmkrát více odpadních vod než člověk. V první

řadě je ale hned po fosilních palivech největším přispěvatelem emisí skleníkových plynů, způsobujících globální oteplování. Celý živočišný průmysl má tak na svědomí nejen nepředstavitelné utrpení zvířat, ale také devastaci životního prostředí a změnu klimatu.

Při snahách o vymáhání klimatické spravedlnosti je proto klíčové zařadit jako jeden z hlavních požadavků uznání práv zvířat. Pokud budeme zvířata chápat jako bytosti mající práva, promění to náš dosavadní způsob zacházení se zvířaty a znemožní sadistické praktiky živočišného průmyslu, které existují v současnosti. Jen to nám umožní osvobodit nám správně bytosti a zároveň zachránit naši planetu.

Co jsou práva zvířat a proč jsou důležitá

The Humane League upozornila, že kdyby se lidé navzájem zabíjeli*y stejnou měrou, jako zabíjíme zvířata, vyhnuli*y bychom za 17 dní. Co je důvodem, že zabijení lidí považujeme za morálně neobhajitelné, zatímco u zvířat to často považujeme za možné, ne-li žádoucí?

Odpověď můžeme najít v samém původu naší západní tradice, vycházející z Bible a starořecké filozofie. Ani jedno nebralo prožívání zvířat příliš vážně a nahlíželo zvířata jako něco, co je volně k dispozici pro užitek člověka. Člověk byl chápán jako obraz Boží, zvíře pouze jako prostředek k jeho uspokojení. Člověk byl nadán rozumem, duší, a obojí tak muselo být zvířeti upřeno. Co dělalo člověka výjimečným, byla právě jeho odlišnost od zvířat.

Způsob, jakým o zvířatech uvažujeme dnes, se jistě liší. Ke zvířatům cítíme větší soucit a málokdo s praktikami jatek přímo souhlasí. Spíše je obhajují, protože je chápou jako nutné k zajištění našeho přežití nebo alespoň komfortu. Stále ale odbíhají k obhajobě „my vs. oni“ – zvíře můžeme nechat trpět, pokud nám to přinese náležitý prospěch.

Zastánci práv zvířat se snaží o překonání této představy, že pouze člověk je hodný morálního ohledu. Jako zásadní argument jim slouží, že to, co nás jako lidi odlišuje, by nám nemělo dávat vyšší morální status ve věcech, které máme se zvířaty společné – jmenovitě schopnost trpět. Stejně jako my, i zvířata jsou schopna prožívat utrpení – a naším morálním závazkem je jim ho nezpůsobovat. To, že mají někteří lidé chuť na hovězí maso, nesmí znamenat, že kvůli tomu bude zabita kráva. Logika práv zvířat je tak založena na respektu k cílům samotných zvířat, nejenom člověka.

Pokud vezmeme práva zvířat vážně, není možné, aby existoval živočišný průmysl, jako jsme si popsali* y výše. Živočišný průmysl, který způsobuje nenávratnou destrukci planety a utrpení nespočtu zvířat, se musí stát minulostí. A je na nás, abychom za práva zvířat bojovali* y a učinil* y tak hlas zvířat slyšitelným. Musíme se stát hlasem těch, co jej nemají.

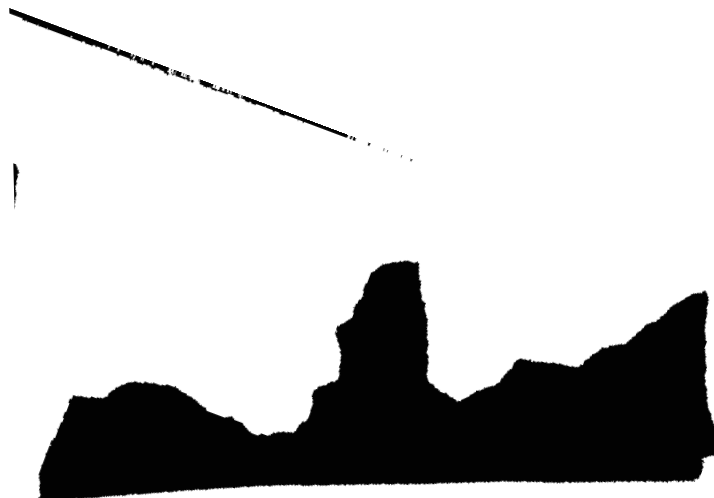
Potenciál pro řešení našeho klimatického žalu

V dnešní době jsme tak svědky a svědkyněmi každodenního ničení naší planety a týrání nám spřízněných bytostí. Je to těžký úděl, který v nás může vyvolávat širokou škálu bolestivých pocitů. Je tu ale naděje – a to v uvědomění, že v tom nejsme sami* y. Společně můžeme budovat komunitu, ve které můžeme naše pocity sdílet, navzájem si pomoci a zároveň bojovat za dobrou věc. Nemusíme být pasivními pozorovateli nespravedlivé situace, ale organizovat se a pomoci těm, co to potřebují. Zvířata mají vlastní důvody, proč být na světě, a následují vlastní cíle. Prožívají radost i bolest, strach o své blízké, zvědavost i lásku. Měla by proto mít možnost žít život podle svého a nebýt o ni okradena námi a naší hamizností.

Klimatické hnutí nabírá na síle a představuje útočiště pro lidi, kteří si uvědomují naléhavost situace, v níž se nacházíme. Hnutí za práva zvířat ale bohužel tolik slyšet není. To je o to smutnější, protože, jak jsme si ukázali* y, jde klimatická krize s týráním zvířat ruku v ruce. Pokud chceme brát hrozbu klimatické katastrofy vážně, musíme spojit naše snahy o její zvrácení i s bojem za uznání práv zvířat.

Pokud se budeme zasazovat o práva zvířat, pomůže nám to ve vyrovnávání se s klimatickým žalem hned dvojím způsobem – (1) získáme naplnění v aktivním převzetí moci, kterou použijeme proti instituci devastující životní prostředí, a (2) pocitem solidarity s druhými – lidskými i ne-lidskými bytostmi. Boj za práva zvířat je bojem za budoucnost nás všech.

Klára Soukupová

někdo někoho sní,
protože má hlad,
někdo se chová jako debil
a řekne někomu, že je debil

Anna Petruželová

ANONYM II.

TM: Co se ti první vybaví, když se řekne „globální změna klimatu“?

A: Napadne mě vysychání studánek a vody. Napadne mě úbytek sněhu. Napadne mě migrace různé fauny a flóry tam, kde dříve nebyla.

TM: Jaký je tvůj osobní vztah k tomu?

A: Je to něco, co bych byla ráda, aby nebylo. Aby to přestalo. Abych se já sama snažila, aby to nebylo, anebo se to nezhoršovalo. Ale nevím, jak to dělat. Respektive nevím, jak to dělat, aby to bylo k něčemu.

TM: Myslíš si, že zažíváš klimatický žal?

A: Já moc nevím, co všechno se počítá jako klimatický žal.

TM: Jsou to negativní pocity pramenící z uvědomění přírodní krize. Také se to definuje jako pocit čím dál většího odtržení od přírody.

A: Aha, asi se to snažím moc neprožívat, ale dělat věci pro to, aby to bylo lepší. Zároveň je to jeden z argumentů, proč bych neměla mít děti, protože to bude pro ně napí. u.

Asi protože to mám v rámci studia, mám ohledně toho myšlenky, ale ne tolik pocity.

TM: Takže nechceš mít děti?

A: To nevím, ale přemýšlela jsem nad tím.

Rozhovor vedl Teodor Mrkvička

MEZI TÍM CO JE DNES RADIKÁLNÍ

Rád bych zauvažoval nad tím, co dnes vnímám jako jakýsi společenský sediment radikality. Ohranou podobu světa, kterou všichni známe a snad nám nepřipadá ani nijak zvláštní, protože je s námi tak dlouho. Žijeme v době, jejíž základní požadavek růstu je sám velice radikální. Tato jeho radikalita je ale přehlížená, a naopak máme ve zvyku poukazovat na druhé jako na příliš radikální. Všechny alternativy jsou dnes příliš radikální. Ale co znamená radikální? A jak bychom mohli nebýt radikální, jestliže bojujeme proti radikalitě, která se usadila?

Slovo radikální etymologicky vychází z latinského radix, kořen. Být radikální znamená tedy jít ke kořenu věci, jet na hloubku, na esenci. Podstata dnešní společnosti musela být kdysi také radikálně, od jejího jádra, vystavěna na tehdy vládnoucích představách o budoucí podobě fungování Země.

A tak tento člověk vybudoval svou společnost na základech násilných konfliktů o nerostné bohatství, okupací zemí původních obyvatel, na základech těžkého průmyslu, mezinárodního obchodu, nikdy nespících ekonomických proudů. Na základech vyprázdňeného mechanismu školní docházky vychovávající k uplatnění na trhu práce, na duchovně ochablém cyklu výdělků a útrat, zvyšování nákladů na zvyšující se životní standard, na všudypřítomném konzumu. Domy na ulicích se oblékají do nevkusných polepů a plakátů s inzercemi, ve městech jezdí tramvaje, které slouží jako pojezdové reklamní plochy, sami lidé nosí na tričkách nevkusné nápisy se jmény značek, sami jsou otroky šířící se epidemie zneužívání člověka jako produktu. Nejedno umělecké dílo zpracovalo téma vládnoucí svrchovanosti hmoty nad subjektem zvaným člověk. „... a věci, které jsi vlastnil, teď vlastní tebe.“

Tento „konzumní fetišismus“ prostupuje veškerým prostorem obývaným lidmi. Ovládá je; dokonce

dokáže determinovat jejich obecnou akceschopnost, která se omezuje jen na to, co je pohodlně dostupné. Jestliže nemám k dispozici auto, odložím nákup potravin na jindy. Zároveň se také brandy zboží stávají předmětem střetů různých názorových a sociálních skupin, které se rozdělují podle svých preferencí. Tato značka je příliš snobská, tato zase beze jména... Lidé se neustále honí za novými věcmi, protože je tento systém novými věcmi neustále krmí. Ženou se za *absolutní* prestiží, která je nedosažitelná, protože právě tato konečnost by z podstaty znamenala její znehodnocení. Lidé jsou dnes neustále v napětí; nikdy nemohou být uspokojeni, protože trh vždy přijde s něčím novým.

Zaprodali se „lákadlům moderní civilizace“, říkal Havel. Tomuto „levnému domovu“ nebo také „životu ve lži“. Pořád se snaží za něco nebo někam zašít. Ať už je to kdesi „na samotě u lesa,“ za garnýžemi v panelových domech či za zatmavenými skly aut, kde neexistuje tíživá otázka společensko-politické odpovědnosti. *Radix, kořen* dnešní společnosti je velice silná a do sebe zahleděná individualita *uspokojení vlastních potřeb*. Stát nabízí občanům ze svého nekončícího sortimentu stimulantů, aby uspokojil jejich přání a tím uspokojil i své vlastní přání, jímž je neustálý ekonomický růst. Občanovi stačí mít se kde zašít a státu stačí, že to občanovi stačí, protože díky jeho nezájmu může nadále fungovat. Vztah obyvatelstva ke státu se následně projevuje navýsost povrchně; lidé protestují nejčastěji proto, že se zvedají ceny – protestují tehdy, když náhle přijdou o to, co je od státu distancuje. Věci jsou neviditelné, dokud fungují, říká se. Politický zájem se děje pouze v kontextu zájmů osobních. Pak není divu, že taková politika nestojí na základech hodnotových, ale na základech věcných. Stát je definován ekonomikou a vědou (která není omezena tím, jakým účelům slouží), stát

legitimizuje svá opatření na základě *efektivity*, nikoli na základě humanitní diskuze.

Esence současné společnosti nepochybně stojí na upřednostnění matérie před vyššími duchovními hodnotami. Takový *kořen* je jen zkažený a následky jeho úpadkovosti jsou vidět na jeho vzrůstajícím kmeni, větvích i listech. Lidé dnes ztrácejí barvu, jsou jako vyschlé listy. Jsou mdlí, jejich lidství je omezeno na otroctví mašinérii životního cyklu, v němž jsou vnímáni pouze jako nositelé pracovního potenciálu zhodnotitelného v jejich čase. Svou frustraci se pak snaží léčit nejrůznějšími způsoby konzumu. Pokud jej chtějí opustit, často jenom narazí do zdi; zjišťují, že se do jeho spirály jen hlouběji zaplétají. Musíte „utéct z krysího závodu“ nebo také „utéct z Matrixu“, říkávají seberozvojoví kouči. Přestat „otročit“ jako zaměstnanci (krysy) a začít podnikat. Jako by snad tímto přístupem takoví lidé sami nebyli součástí systému, jež kritizují; jsou jen jakýmiisi *krysaři*, kteří mají moc nad stejnými nešťastníky, jako byli kdysi oni, když neměli peníze – a jestliže se vlastně stali držiteli kapitálu, nejsou pak s tímto „Matrixem“ ještě hlouběji svázáni? Lidé dnes nevědí, co si počít s frustrací, a tak se velice snadno stává, že ji uklidí za kvantitu; až budou bohatší, už se jich nic nebude týkat. Důsledkem ztráty vyšších životních hodnot se matérie stala běžným lékem na duševní mělkost. Snahy utéct často pouze vedou zpátky. Žádný „anti-systém“ nemůže být dnes docela tak „anti-systémový“, protože „anti-kapitál“ do vnitra kapitálu jistým způsobem zasahuje.

„Jíš umělohmotným příborem z umělohmotného talíře – to se jistě podepíše na tvou duši,“ pronese starý muž v krásném filmu Davida Ondříčka. Duševní úpadek současného člověka je reflektován scénou ve vlaku: všichni cestující v kupé začínou naráz jíst, přichází průvodčí a ptá se na jízdenky, hlavní

postava puká vztekem pro neúnosnou povrchnost společnosti, kde se pouze jí a vybírají peníze – konzum je rozjetý vlak, ze kterého nejde vystoupit.

Zajímavě je také vykreslena idea homosexuality jako protestu proti ekonomice porodnosti, ekonomice „kočárků a krupicových kaší“, prázdné lidské slabosti rozmnožovat se. Nakonec náš společenský antagonista končí v blázinci. Co když my tady jsme ti normální a venku jsou ti blázni, ptají se pacienti.

Snažím se říct, že je neustále třeba reflektovat člověka i z úhlů jeho nevětšinové abnormality. Nejsme my všichni i mimo zdi psychiatrické instituce blázny, ve kterých se usadila nemoc „umělohmotnosti“? Kdo je tady „duševně chorý“?

„Naše doba se nesporně stala materiální a požitkářskou; ideálnost, nezištnost a umírněná zdrženlivost se staly řídkou; taková doba, kdy hmota hraje tak velkou úlohu, nemůže se cítit šťastna a musí dříve nebo později zpustnout a zbahnět,“ napsal sociolog Tomáš G. Masaryk již roku 1881 ve svém spise *Sebevražda*. Jeho diagnózou nárůstu sebevražd ve 2. polovině 19. století je pokles náboženského vyznání, přílišné *přilnutí k hmotě*. Duchovní rozměr člověka ukazuje metaforou o květině. Náboženství dodává květině neviditelnou vůni, nehmatatelnou esenci; když ji odstraníme, zbyde nám krásný květ, který dokáže svým vzhledem oko těšit, ale nikdy k němu nemůže být tak připoutané jako při hluboké duchovní zkušenosti.

Jako je základ moderní civilizace, z něhož my lidé-listy rosteme, připoutaní k materiální omezenosti věcí, jsme i my jí spoutaní a tato neschopnost jaksi jít za hranice v nás podněcuje čím dál větší stísněnost a neštěstí. Utéct před hmotou se zdá téměř neskutečné. Kolik letadel nad vámi dnes proletělo, kolik kamionů projelo kolem, kolik reklam bylo v novinách, televizi, na internetu? Chcete existovat?

Zaplaťte si metr čtvereční, koupíte ho na rohu, kde stojí i banka pro váš dluh na celý život. Jestli se vám to přičí, máme také prostor, který je všech: oceán. Obyvatelné části světa už si dávno všichni rozdělili; každé pole, každá louka, vše je zaznamenáno na družicích, vše je monitorováno, zapsáno, uchováno. Jestliže se domníváte, že by se o všechny své děti matka Země měla starat stejně, dát jim stejné právo žít a dýchat čerstvý vzduch, pak se nejspíš mýlíte. „Zemřeme, až to matrika povolí,“ napsala jedna současná básnířka. Srostli jsme s matérií, náš kmen je prohnílý. Počty sebevražd se neustále zvyšují.

Je vlastností kořene ekonomický růst i přes přírodní situovanost? Pak jde tento růst i přes mrtvolu. Nejen environmentální, ale i ty lidské. Systém neuvěřitelně komplikovaných technologií je vždy bdělý. Zatímco člověk spí, ekonomika se neustále musí otáčet, ekonomika žije v nespavosti, otočena zády k všem těm, co nestíhají její tempo. Jádrem moderní civilizace je hladový stroj, který chce pořád víc. Hltá, sám se učí, sám se zdokonaluje, neustále vypočítává efektivnější cesty, jak dosáhnout vyšších výsledků. Pohlcuje celý ekosystém, protože je naprogramovaný na výkon, za nějž neustále schovává absentující *mysl* své činnosti. „Kult růstu funguje jako brzda poptávky po spravedlnosti,“ napsal Václav Bělohradský.

Jak moc radikální, ve smyslu slova zásadní, převratné, jsou následky kroku lidstva zavést představený ideál jako svůj *hluboký kořen*? Míza, která protéká stromem dnešní společnosti, roznáší jen nihilistické požitkářství a pocit hlubokého neštěstí.

Být „zelený“ pro mě znamená dát listům systému barvu. Dát jim zelenou. A uzdravit listy vždy může jen systémové řešení proměny hlubokého původu v *kořenech*. Proto být zelený a myslet své myšlenky vážně vždy znamená být radikální v tom smyslu,

v jakém chceme jít k *jádru věci*; v jakém chceme vrátit člověku jeho vznešenost, duchovní rozměr, morálku...

Často se můžeme potkat s roztomilými úkony nadnárodních firem, které za každý jeden koupený produkt vysázejí jeden strom nebo které používají papírová brčka namísto těch plastových. Jako by snad nabarvením listů na zeleno chtěli uzdravit nemocné jádro stromu. Jsou to zelení pozěří. Snaží se své jednání prezentovat jako „*planetomilné*“ a *lidumilné*, zatímco jim jde jen o dobré renomé, které jim přináší větší tržby. Opět narážíme na povrchnosti.

Jako malý jsem koukal na pohádku jménem *Lego příběh*. Nese v sobě krásnou myšlenku. Fiktivní diktátor chce zajistit svou absolutní moc nástrojem zvaným odkráglovač neboli lepidlo. Elementární krásu lega a jeho schopnost adaptace, (re)konstrukce vhodné podle podmínek, chce zničit tím, že kostičky k sobě přilepí. Chápejme kostičky jako zákony.

Lepit kostičky je výhodné, protože tak ustanovujeme určitou činnost jako legální. Zákon nezakazuje pumpovat ze země ropu, nezakazuje lidem vlastnit víc než dvě auta, nezakazuje jim jezdit těmito auty před mým domem a znečišťovat tak vzduch na mé zahradě. Moderní zákon vystavěný na fanatickém *růstu vzhůru* zlegalizoval, „slepil“, potřebné zdroje příjmů pro chod ekonomiky nehledě na to, jak tím ospravedlnil devastaci planety.

Zelené smýšlení se chce přestavět a „odlepit“ – od *základu* změnit fungování „antropocénního“ člověka. Ukazuje se totiž, že nás přilnutí k tomu, co bylo legální (a zároveň však nikoli zcela morální), dovedlo do pozice, kdy jsme na tom, co ničí naši planetu, tak závislí, že se prakticky nelze odpoutat. Kdybychom se nikdy nepřelepili – a zůstali věrni tomu, k čemu nás jako děti vedla hravost lega: neustálé hledání kombinací a alternativ – nikdy bychom

nemohli dojít do bodu, kdy by odříznutí všech amorálních způsobů obživy lidstva (těch, které signifikantně ovlivňují obyvatelnost planety) znamenalo pravděpodobně zásadní ztráty na životech světové populace.

Kořen současného systému byl vystavěn na přilepených kostičkách, které dnes už není možné odlepit bez újmy. Proto mě často překvapuje, jak někteří staří lidé dokážou nazvat mladé aktivisty „blázny“, protože chtějí zrušit to, co tato starší generace ustanovila jako neudržitelný standard. Nebyli spíš blázni všichni ti, kdo nechali legální „ekocidu“ zajít do takového stadia? Copak neviděli tu strašnou daň, kterou si jejich inovace životní pohodlnosti brzy vybere?

Možná žijeme znovu biblický příběh výstavby babilonské věže, pro jejíž troufalost nás Bůh-příroda tvrdě potrestá.

Zelená filozofie jde po *kořenu*. A jestli sama sebe myslí vážně, pak radikální být *musí*. Být *zelený*, *myslet zelenou vážně*, znamená jít do hloubky. Znamená to být morální. Každá politická strana by měla mít svůj zelený základ. Neboť jestliže ho nemá, říká tím, že zachránit ekonomiku je pro ni víc než zachránit svět, v jehož náručí se tato ekonomika realizuje. Posunout se jako lidstvo dál neznámá vždy nutně *vzrůstat* – vždyť je nepřehlédnutelné, že tento růst člověka dnes spíše ničí. Snad je to krok zpátky, co nás vlastně může zachránit.

Katastrofa možná ani není jedna znečištěná řeka, je to spíš stav společnosti, kde je toto znečišťování běžné, je to spíš stav lidských hodnot.

Nejsem schopný navrhnout řešení. Pojmenovávám skutečnost dnešního světa, jeho duchovní úpadek, nahrazení konzumerismem, který plodí vzrůstající duševní nespokojenost.

To všechno proudí ze zkaženého jádra systému, kte-

ry je třeba *radikálně* změnit, pokud chceme zachovat zdravou planetu a na ní *zdravého* člověka. Ale bojím se toho. Zavedení současného systému bylo velmi neetické, a tak i jeho „odlepení“ vždy bude muset vinou svého předchůdce obětovat mnohé.

Diktátorské systémy nabíraly sílu skrze city. Volnotržní kapitalismus se stal chytřejší. Vše, co je vytvořeno v něm, jakkoli je vůči němu vyhrazené, jeho fungování vlastně podporuje (každá kritika zvyšuje HDP). Diktátorské systémy nabíraly sílu ostentativními gesty (např. lepení vlaječek do oken na Svátek práce). Kapitalismus je chytřejší – největší podporu mu věnujeme tím, že budeme mlčet. Souhlas s nepravděpodobností dnes probíhá na *negativním* základu. Mlčte, jezte, konzumujte, pamatujte: u jídla se nemluví.

Chceme-li spravedlnost, pak je třeba regulovat to, co se uvelebilo v dnešní západní společnosti jako „jediný skutečně možný“ systém, ke kterému vedly tisíce let evoluce s vládnoucí premisou, že člověk byl vždy soutěživý a podnikavý. Již tato strašná upjatost ukazuje, jaké vlastnosti dnes kapitalismus v lidech mobilizuje. Tvrdošijnost, protože „neexistuje alternativa“; vše, co je anti-kapitalistické, je zároveň ihned označeno za „kontroverzní“, za něco, co je „na hraně“, co „omezuje svobodu“. Bezohlednou individualitu, protože každý má svou vlastní svobodu a odmítá vidět následky upírání svobody druhých; každý má svou racionalitu, podle které je dobrý nápad hromadit kapitál na úkor druhých.

Co je zelené, je tužbou po světě, kde naše svoboda žít neustavuje základní svobodu existence životního prostředí a všech nejrůznějších organismů v něm. Kde je lidstvo upozaděno na plátně planety. Kde lidstvo žije se svým prostředím mutualisticky, nikoli jako parazit v hostitelské buňce, z níž se snaží vytěžit co nejvíc, aby se pak mohlo přestěhovat ji-

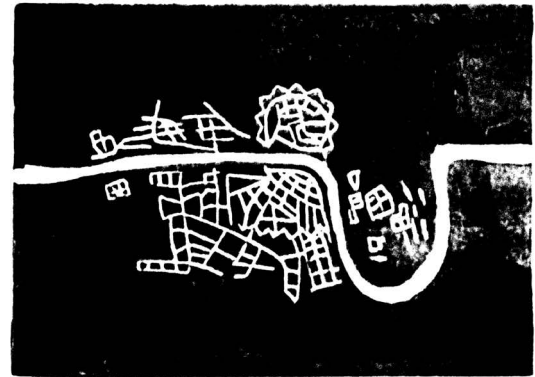
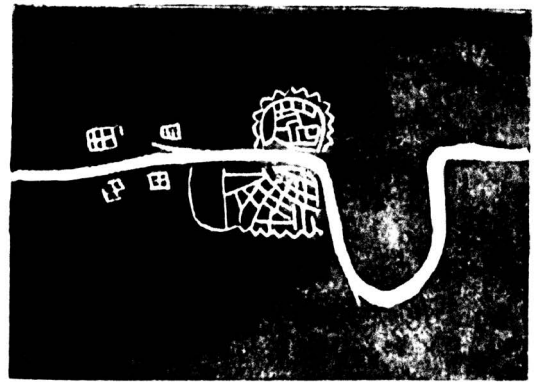
nam. Být zelený především znamená být hodnotově nastaven jinak, než je nastaveno jádro dnešní společnosti, jak jsem se ho snažil v této úvaze vylíčit.

Být zelený především znamená vrátit člověku lidskou tvář.

Vojtěch Novotný

Důsledky rychlé urbanizace jsou hluboké a dalekosáhlé. Jak města narůstají ve velikosti a počtu obyvatel, zatěžují přírodní zdroje, přispívají ke zhoršení životního prostředí a mění ekosystémy. Rozrůstání měst často vede ke ztrátě orné půdy, což zvyšuje potravinovou nejistotu. Poptávka po bydlení vede k odlesňování, narušování biologické rozmanitosti a zhoršení klimatických změn. Navíc koncentrace lidí v městských oblastech zatěžuje infrastrukturu, což vede k problémům, jako jsou dopravní zácpy, nedostatečné nakládání s odpady a znečištění ovzduší a vody. Sociálně může rychlá urbanizace přispět k vytváření slumů, nerovnosti a napjatým veřejným službám. Výzvy, které přináší nekontrolovaná urbanizace, zdůrazňují potřebu udržitelného a dobře plánovaného rozvoje, aby byly vyváženy výhody městského života se zachováním životního prostředí a sociální spravedlnosti.

Environmentální žal

žal

==

Za
stodolou

Za stodolou, za sadem a kusem louky je cesta ke křížku. Sad dle jednoho pomologa vysadil nějaký duchovní, který se ale s jablky musel moc dobře znát. Kaiser Vilém, car Alexandr, Mazánkův zázrak, Jeptiška. Je to opravdová přehlídka. Jedna jabloň zkroucená jako borovice na japonském dřevorytu, koruna nízko, na větvích se pohodlně sedí. Jiná s širokým a vzpřímeným kmenem, plody kdesi v nedohlednu, táta nás musí vysadit. Tam v levém cípu sadu býval hlouček osik. Těla jako sloní choboty, kloní se ve větru a třepotavě se třpytí. Osiky mám nejradši, jsou takovým odlehčením prastáří a ušlechtilé těžkosti jiných stromů.

Dnes už tam nejsou, soused se bál, že mu spadnou na hlavu. Nebo mu jenom vadilo listí na dlážděné příjezdovce? Nevím. Už vím jen to, že máti byla vzteky bez sebe a poprvé za celé naše žití na vesnici se s někým hádala přes plot.

Vzpomínám si, že mezi tou úzkou nudlí louky za sadem a cestou bývalo obrovské, divoce se prolétající křovisko. Tedy dálky možná křovisko, lesově se modrající změt větví a listů, zblízka pak ale lísky, divoké růže na podzim plodící šípky na marmeládu a bez se svými bílými kvítečky na zelených pařátkách. Pod tím vším bublaly bahnitě louže.

Dnes tam nic z toho není, všechno to s nějakým pokrouceně dobrým úmyslem zabili a spálili. Podél prachem vířící cesty stojí jen procesí dubů, před jejichž kmeny už vítr nic neláme.

Vzpomínám si, že někdejší majitel pole za cestou nechával zemi odpočívat, že někdy byl plevel, někdy jetel, pak mák, brambory, slunečnice.

Řepka, řepka, řepka, kukuřice, kukuřice. Když pes běží polem, má červený břuch, odpoledne už se jenom drbe, všechno ho štípe. Naučili jsme se ho pouštět až v lese.

Remízky, ty strandovní kusy krajiny, na kterých je určitě země lechtivá, zmizely. Nohy zůstaly bez těla, a tak uschly, každá tříska se rozešla po svých. Pole už nic nedrží, mění se v lány, ale ani to nestačí. Natahovat na skřípci za všechny cípy, a když ani to není dost, ořezat větve stromů na okraji. Plocha nemá konce, je to poušť. Někdo to chce zorat, zapadne s traktorem.

Na návsi bývala lípa, stará dáma. Bzučelo v ní určitě několik včelstev, koruna vibrovala, ten pracovní lomoz byl slyšet až k nám na dvůr. Nevím, proč už tam není, nás se nikdo na nic neptá. Jednoho dne zkrátka přijdeme domů a všechno je jinak. Žáda měla i přes svůj věk zdravě narovnaná, korunu bohatou, hrdou. Mohlo to být kvůli strachu z včelího bodnutí?

Kdesi na Vysočině jsme v letních dnech dětství běhali lesem. Tekl tam ze strany na stranu se krouťící čirý potok. Stavěli jsme na něm hráze, čistili jeho tůň, pokládali od břehu ke břehu mosty a nechávali po nich chodit všemožné výpravy s různými úkoly a poslánými. Zbylo jen koryto a suchá žluť kdysi mazlavého jílu. Jílu, ze kterého jsme modelovali dračí vejce a pak je v ohni nechávali péct. Koryto je dnes na dotek stejné jako ona vejce dalšího rána, sypké a popraskané, drolicí se.

Nedávno jsem někde v Plzeňském kraji podnikla výpravu po známých pěšinkách mezi hradbami trnek. Byl podzim a ještě neprošly mrazem, ale stejně jsem pár ochutnala.

Následuji vyšlapanou žluť proplétající se zelenou plochou, za chvíli bych měla vidět starou dřavou silnici, tenkou víceň a pod ní boží muka.

V trnkové bráně před cílovou rovinkou stojí srna. Trochu rozpačitě popochází, zvedá hlavu a znovu ji sklání k zemi, pak mě uvidí, lekne se a zmizí. Ještě pár kroků a tu, změna! Tam, kde byla a navždy měla být louka, jsou teď tisíce hliněných kopečků opírajících se jeden o druhý v řadách. Zorané pole. O další stébla vedoucí kapku vláhy k zemi a květy k opylování méně, o další plochu sypající směšné peníze více.

Mrzí mě to. Rozpačitě stojím v trnkové bráně, popocházím, zvedám a zase sklápím pohled k zemi. Nevím kudy teď.

Ria S.

V korunách stromů

Jdu po polní cestě směrem ke kapli, která stojí na kopci za lesem. Je zataženo. Vzduch je svěží a lehce mi poprchává na temeno. Ve vzduchu je cítit vůně mokrého listí a kouře vycházejícího z komínů nedaleké vesnice. Nasávám atmosféru klidného podzimního dne a energii přírody, ke které jsem se chtěla už tak dlouho vrátit. Překvapivě je teplo. Do kopce se mi jde špatně, jelikož se mi černé holiny trochu boří do bahna, ale to mi nevadí. Dnes nechvátám. Pohlédnu se nalevo, kde je travnatá ohrada, ve které bývaly krávy. Dnes už tam nejsou. Minulý rok ten pozemek odkoupila firma, která tu bude příští jaro stavět skladiště. Ještě před pár lety jsem sem chodila na brigádu. Vždy jsem jim nosila jablka a dávala jim je z ruky. Udělá se mi těžko.

Zastavím se a rozhlédnu se kolem, na údolí, ve kterém jsem vyrůstala. Přímo pode mnou je vesnice. Malá, velmi malá, jen pár domků točících se kolem kostelíka. Za ní je louka, jestli se tomu tak dá vůbec říkat. A ještě dál, až za vyschlým potokem, je vidět staveniště nové dálnice. Zase cítím tlak v hrudi, a tak se otočím a pokračuji.

Náhle jsem pohlcena lesem, který kdysi býval temným a záhadným místem. Teď, jako starý dědek, celý oškubaný, už mu zbývají jen poslední vlasy, křehké a ubohé a sotva dostačující. Stromy jsou všechny holé. Rozdupané listy a bláto od neustálého projíždění vozidel vytvářejí lesu spíše odpudivou atmosféru, vůbec ne jako ta pohádková z raných let mého života. Uvědomuju si, že nic není stejné, jako bývalo, i jen před pár lety. Jde se mi stále hůř a hůř.

Na kraji cesty se pomalu rýsuje obrys hajného posezení, ve kterém jsem si jako malá hrála na princeznu ve vysoké věži. Už jsem blízko. Už jen kousíček. Nemůžu si pomoci a rozběhnu se. Co když je moc pozdě? Začíná ve mně převládat pocit úzkosti a bezmoci. Vše mi proklouzává mezi prsty a mění se, mizí. Studený vítr mi šlehá do tváře jako bič. Blížím se ke kraji lesa. Přede mnou se již ukazují stíny kaple. Když se konečně zastavím, srdce mi klesne. Velký buk tu již nestojí a mé vzpomínky a naděje se rozpadají a kácejí spolu se vším ostatním.

Teď sedím v tichém šepotu starých stromů. V lese, kdysi pulzujícím životem, nyní v tichém sporu. Pod nebem, kdysi modrým, nyní poskvřeným zoufalstvím. Vzduch, který dýchám, je těžký lítostí. Příroda, kdysi pyšná, se teď nade mnou sklání ve smutku a já nevím, co dělat, abych to zastavila, abych obrátila čas a splatila svůj dluh.

Nechť jsou tato slova žalozpěvem za to, co jsme ztratili, requiem za vysokou cenu planety a varování před důsledky našich činů.

Klára Adamská

ANONYM III.

TM: Víte co je klimatický žal?

1: Ne.

2: Ne.

TM: Co se vám vybaví první, když se řekne „globální změna klimatu“?

1: Teplo.

2: Světový problém.

TM: A obáváte se někdy o budoucnost planety?

1: Ano.

2: Určitě, ale myslím si, že to nejprve postihne státy v blízkosti moří a oceánů. A až potom nějak nás...

1: Studuješ vysokou?

TM: Jo.

1: Jaký obor?

TM: Filozofii.

1: My jsme strojaři právě, takže řešíme environmentální pí. oviny tady taky.

TM: A nepřijde vám absurdní, že se o tom bavíme tady v tom McDonaldu?

1: V čem?

2: Je to trochu ironie. Trochu v tom cejtím, že ses nepřišel ptát na to jen tak v Mekáči. Není to náhoda?

TM: Není. Přišel mi vtipnej tenhle kontrastní moment, kdy spoluúčastník konzumu povídá o globální změně klimatu...

2: Oukej. Jako my nejsme nějaký fanoušci fast foodu, ale poté, co jsme vyšli v tenhle čas z koncertu a máš hlad, tak je to dobrý. Nebo dobrý... je to něja-

ký rychlý jídlo, co do sebe dostaneš...

1: Je to levný. Vem si, že za padesát korun si dáš věc, za kterou se najíš, místo kebabu za sto dvacet korun.

TM: No jasný.

1: Kebab je dvakrát větší, že ho ani nesníš... Jaká byla ta otázka na začátku na tu environmentalistiku?

TM: Jestli někdy prožíváš klimatický žal.

1: Klimatický žal je nějaký pocit viny za to, jaký vedu život?

TM: Ne, to ani nemusí být pocit viny. Mně se to někdy stává a je to pocit přicházející poté, co se zamyslím nad tím, že to jednou, kvůli environmentální krizi a našemu dopadu na ni, bude ultra v.k.něd.

2: Oukej, takovej pocit taky mám, ale myslím si, že já ze své pozice s tím nemůžu moc udělat. Můžu omezit nějaké své chování s velkou uhlíkovou stopou, ale ty činy mají minimální vliv na celkovou ekologii světa ve srovnání s největšími korporáty, které tvoří osmdesát nebo devadesát procent veškerého cé-ó-dva.

TM: No jasný.

2: Takže mi přijde vtipný a zvláštní řešit, že já jsem si tu dal mekáč nebo že jsem jel autem do školy. Někdy se za to kárám ve své hlavě, že to je zbytečný, ale přijde mi to divný, když si znovu uvědomím, že asi 80 procent cé-ó-dva vytvoří snad deset největších korporátů na světě... Snad nekecám, ale tak nějak to je.

Takže možná osciluju mezi těmi extrémy, kdy se bud kárám za vše, kdy jsem nezodpovědný nebo relativizuji váhu své uhlíkové stopy, která je velmi malá ve srovnání s jinými...

1: Mně přijde blbý, jak moc se používají plasty. V recyklaci je budoucnost...

Rozhovor vedl Teodor Mrkvička

čnete objednávku

Mate kupon?

Kuřecí
kousky

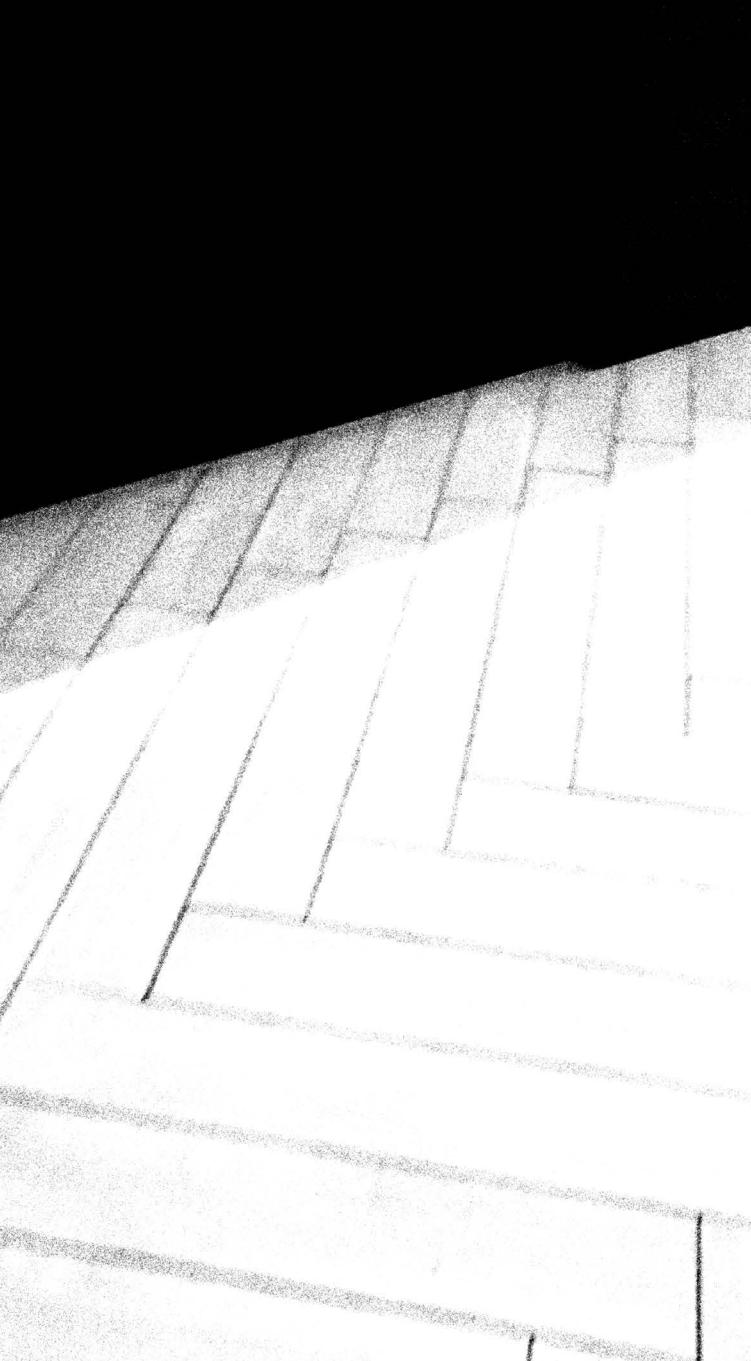
Kuřecí
burgery

Hovězí
burgery

McCafe

Vystřízlivění

370000099 9
PŘÍLOHA K PŘÍLOZE 101

Vystřízlivění

Jak hutný bouřkový mraky negativity působící mi v hlavě rachot a mlhu snažím se rozehnat svou únavu rodným městem. Snažím se ho nepřestat mít ráda. Mosty, jejichž kočičí hlavy se pod koly a kroky dunivě smějí přes řeku, jsou v podobě kovových zámků ověšeny více sliby, než kolik jich mohou splnit. Ulice, mající k sobě milenecky blízko, jsou pro změnu obtěžkány vývěsními štíty. Procházím městem a myslím si cosi o pochcaných patnících. Je hodina mezi beránkem a vlkem, brzy budou první z páru posledních denních dvouvozových tramvají vléct do dep své znavené spolence. Divadla porodí po skončení her záviny lidí do ulic a pasáží, a zde, hle, zde si to patlá vločková kaše mých vrstevníků neschopných vybrat si, protože máme na výběr z příliš mnoha. Už nadosmrti s těmito lidmi budu paralelně stárnout. Je mi těsno.

Představuji si, jak mi tisknou do novin:

My, my patnáctiletý děti v propoceném pyžamu a prošoupaný džínovně, mylně myslíte si, že víte, co se odehrává za našimi horkými čely.

Nemám na to výzkumy, snad tedy uvěříte – do prostého stejného míry jako vás i nás souží mezigenerační nedorozumění.

I my toužíme řešit věci v klidu.

Nazývají mě sněhovou vločkou, a já jsem přitom mastným flekem na asfaltce v prudkém letním slunci tak očividně, tak přiznaně!

Přála bych si, aby nám dali čas srovnat si priority. Přála bych si, aby nám nebylo značeno „svou budoucnost si řešte ve volném čase“.

Mám pocit, že žiji v monosvětě – ve smyslu, že je všechno hrozně jedno. A takto po mně už zase natahuje pařáty nihilismus; cítím se být obklopena

lidmi, kteří vyslovují „včera už bylo pozdě“ či „líp už nebude“ a snad až pobaveně, lehkomyšlně se při tom šklebí. Už jsme si tak moc zvykli, jsou šílený věci, který nám přijdou přirozený.

Přeju si nás zachránit, protože mám lidi ráda, mám ráda lidi i se vším odporným mezi nimi. Snad si na sobě příliš zakládáme, a proto máme potíž vyrovnat se s existenční konečností, snad jsou to naše ega, co nás buď drží zkrátka, nebo nutí konat nezřízeně, vždy naopak, než by bylo prospěšné. Ach, město moje, přeju si spustit nějaký poplach. Jak dlouho ještě budeme čekat?

Pasivní aktivismus

Mému srdci se špatně dýchá, myslím na to, jak ho rozpumpovávám zvonem do vany. Mé kinklavé hlavě se špatně dýchá, jak se urputně a frustrovaně snažím rozředit mozkovou mlhu a přestat zírat do blba. Celému povrchu mého těla se špatně dýchá, přijdu si špinavá únavou, přijdu si hnijíci. Jsem na své kůži i zevnitř svých žil potřena dusivou spoluzodpovědností.

Barva vsakuje se do papíru, jak propiska do něj ryje; mé oči staly se znečitlivělými a má mysl otupělou vůči podnětům, jak je již překrmena logy a liniemi, slovy a čísly a tvary a dialogy; je tenhle svět přeplněnej, každý něco tvoří, a přesto za den mluvíš jen s pár lidmi, ostatní jako by byli jen figurky, kulisy žijící si vlastním životem, loutky, a ty nevíš, k jakému konci nitky si stoupnout.

Pálí mě oči. Kdosi napsal – anonym: „Chtěl bych si nastudovat spoustu věcí, ale už mě pálí oči z displeje, tak zůstávám u snění.“ A kdosi jiný zas „Nebojím se, že budu umírat s pocitem, že jsem mohla žít lépe, protože to je fakt.“ A David Attenborough řekl: „Došli jsme takhle daleko kvůli tomu, že jsme ti neinteligentnější tvorové, jací kdy žili. Ale možnost

pokračovat vyžaduje více než inteligenci. Vyžaduje moudrost.“

Jeho vráskami zbrzděná čelist se pohla. „And in a way I wish I wasn't involved in this struggle.“ Odpočinek už je luxus a lepší už to nebude, zajídám stres a únavu suchou houskou a ve sprše jsem většinu dní hříšně dlouho, pouštím na sebe vařící vodu a pak si vyčítám takové mrhání. Kéž by mi bylo odpuštěno alespoň v ty dny, kdy je horká sprcha prvním komfortem, jaký za celý den cítím... Taky bych si chtěla odpustit svou marnivost. Cítím se být sobecká kvůli svým plánům jedince, mám pocit, že nečiním dostatečné oběti, cítím se být pasivní aktivistkou.

Vstupem lidského hluku do místnosti se celá má myšlenková nit přetrhne, jako když zhasne obrazovka, jako když spadne věž z karet; přejíždím prsty po kroužkový vazbě; můj žal není tak velkej, abych zpocená křičela ze sna „nemstěte se žralokům“, ale je dost velkej na to, abych si to přála sprejovat po zdech; chtěla bych víc a častěji nořit prsty do mokrého písku a do bahna u potoka a dívat se vzhůru proti světlu lampy, když sněží.

Vyhledávám dny, kdy má okolní svět příjemně hřejivou svěží teplotu, kdy si mohu číst v tichém, klidném prostředí, a ne v mezipatrech budov, a kdy lidi na mě jsou hodný, jako dospělí kamarádi mejch rodičů. Nikomu už nic nedlužím, snad jen Zemi, hmotě, svou tělesnou schránku.

Přemítám, dívím se, rozčiluji se a nerozumím, jestli náhodou nejsme moc mladí na to, cítit se takhle unavení. Přitisknu svý rozpálený čelo na sklo akvária. Přemýšlím, jestli papoušci ví, že kromě vlastní klece jsou ještě v jedné větší, v kleci našich krabicových bytů.

Klára Adamská

ANONYM IV.

TM: Co se ti vybaví první, když se řekne „globální změna klimatu“?

A: Představím si logo Fridays for Future nebo nějaký transparent s planetkou, která hoří.

TM: Jaký je tvůj vztah ke globální změně klimatu?

A: Víím, že se to týká přímo mě a měla by to být moje hlavní priorita. Nesnáším ji, ale je to takový problém, ve kterém se upřímně cítím bezmocná. I když je tu mnoho mých známých, kteří jsou aktivní v různých hnutích, kde lobbují za různé legislativní změny, zatím se jim docílit konkrétních změn moc nevede a nedávají nám moc nadějí, že to bude víc v pohodě.

TM: Z mé zkušenosti jsme lobbovali dlouho za určení roku, do kterého vláda skončí s elektřinou z uhlí, a to se povedlo.

A: A myslíš, že se to fakt stane? Dodrží to?

TM: Těžko říct, ale zavázali se k tomu...

A: Jo, aha. Ptám se, protože máme v rodině hybridní auto, což mělo spoustu výhod, jako třeba že nemusíš mít dálniční známku nebo s tím autem můžeš parkovat i na modrých zónách. Jsou to různé výhody, které mají za cíl popularizovat elektroauta a hybridy, abychom co nejdříve skoncovali se spalovacími motory. Ale v tuhle chvíli, aniž by se o tom mluvilo, se začaly tyhle výhody stahovat.

Takže mi to dává pocit, že všechny možný environmentalisticky moudrý rozhodnutí vlády se můžou velmi lehce změnit a my se o tom ani nedozvíme. Mám tendenci vládě ohledně jakýchkoliv slibů vůči klimatické krizi nevěřit.

TM: Zažíváš někdy klimatický žal?

A: Nejhorší to bylo asi čtyři roky zpátky, když jsem byla čerstvě na gymplu, kdy jsem byla ohledně toho extrémně úzkostlivá. Například když jsem si dala víc pasty na zubní kartáček, než bylo třeba, měla jsem pocit, že vybuchne planeta, nebo když si můj táta nedal na hrnec pokličku, je to konec...

Teď tyhle myšlenky určitě vnímám jako zbytečné. Tepalo mi v hlavě, že musíš vypnout kohoutek při čištění zubů. Kdybych využila tu energii jinak, například k šíření zpráv o klimatické krizi, tak by to asi bylo lepší.

Před těmi přibližně čtyřmi roky, to bylo fakt špatný. Dál jsem takhle žít nemohla a vymyslela jsem, že udělám ve svém životě opatření, který mi dají alibi, abych se ohledně těchhle věcí nemusela tolik strachovat. Ty opatření bylo vegetariánství a rozhodné třídění odpadu. Já vím, že to úplně nedává smysl, ale potřebovala jsem nějaký pravidlo, abych se zbavila toho přetlaku v hlavě. A tak mě to nějak pustilo. Vždy se to trochu zhorší, když si přečtu nějaký článek ohledně klimatické krize, ale není to tak strašné, jak to bývalo.

TM: Když si nějaký takový článek přečteš a cítíš se ohledně toho hůře, máš víc tendenci s tím něco následně dělat?

A: Spíš naopak mě to ušlapává. Začnu být taková víc laxní, protože se všechno hroutí. Uvrhne mě to do takové depresivní komprese, kdy si říkám, že jsem malý človíček, který nic nezmuže a shojí. Spíš na mě funguje ta pozitivní motivace.

TM: Když máš ty komprese-úzkosti, můžeš přemýšlet nad jinými věcmi?

A: Ne. Člověk má hlavu plnou toho úzkého výběru myšlenek, okolo kterých se ta úzkost točí.

TM: A jak to zvládáš poslední dobou?

A: Poslední dobou mám strašně moc práce, kterou musím dělat. Takže reálně, když se mi už v jakékoliv podobě ty pocity vrátí, tak trvají jenom do té doby, než musím pracovat. Reálně se nijak nemobilizují, protože na to vůbec nemám čas.

TM: A nemyslíš si někdy, že bys měla přehodnotit svoje preference? Já osobně ten pocit mám vždy, když si uvědomím, že s tím dělám málo. Říkám si:

„Jsou ty ostatní věci tak důležité?“ nebo „Neměl bych se na tu školu vykašlat, když tu je problém, který může potenciálně vyhladit lidstvo?“

A: Mně přijde důležité chodit do té školy a zabývat se tím v rámci toho studia. Ale zároveň je pravda, že mi titul a vědomosti z čehokoliv budou úplně k ničemu, když tu nebudeme mít co pít.

TM: Za jakých okolností na tebe ty pocity přicházejí? Na jakém místě naposledy?

A: Naposledy jsem byla v tramvaji. Koukala jsem se z okýnka a přemýšlela jsem, že je smutný, jak se tu máme fajn a v pohodě, mezitím co na jiných místech lidi důsledky globální změny klimatu reálně cítí. A my jsme šťastný Evropani, který jsou zase v pohodě.

Taky jsem byla smutná, že všechny ty hezký věci, jako studium zajímavých oborů a vídání se s kamarády, skončí. Obecně jsem smutná vždy, když zažívám něco hezkého a uvědomím si stín globální změny klimatu, která všechny tyhle hezký věci ukončí.

Rozhovor vedl Teodor Mrkvička

Oči řeky

Rozvodněný řeky, rozvodněný oči

Málokdy vycházím z domu; varoval mě nápis v metru: „Hrozí nebezpečí vně oken.“

Komunikace se mnou se v zimě neudrží; nechte mě spát, než tepla přejdou ve vedra.

Choděj mi maily. „Slovenské volby jako varování.“ Každý máme jinou dobu zrání; doufáme, že stihneme nabytí dostatek sil dřív než naše proti nám spolupracující špatná rozhodnutí. Každý máme jinou dobu zrání; doufáme, že stihneme nabytí dostatek sil dřív než život, jenž nás semele.

Představuju si, jak se jdu zahrabat. Házím na sebe hlínu, je příjemně chladivá. Vzduch je hutnej a plnej chemikálií. Kůži mi proběhne chvění a rozvíří napnutý ulpívající vlákna výčitek a povinností, povolí.

Jsem vyděšená a jsem vyčerpaná, jsem negativistická a vadivá. Občas přejeď klouby po dřevě, abych se ujistila, že mi nerozežrala kosti má vlastní toxicita.

Nevím, zda si stále smím něco přát. Má hvězda ke mně pro světelný smog netrefila.

Měl jsi to stejné štěstí jako já, můžeš teď cokoli. Prodiráš se davy přeřvávajících se vran, zem je jimi posetá. Přemejšliší, jak bys to nejlíp vyjádřil. Máš mysl napěchovanou k prasknutí, hlasy kolem i ty vlastní se ti z obou stran zařezávají do hlavy. Nevíš, jestli křičí užitečnější věci než ty, nebo jestli jen křičí hlasitě.

Chtěla bych být megafonová holka, chtěla bych z pódií promlouvat k lidem a vyzývat jejich předsudky na souboj, jenomže jsem řečník analfabet –

neumím přečíst místnost. Chtěla bych být tím, kdo v průvodu začne skandovat heslo, a zatím se bojím ve středně malém rybníce plavat příliš daleko. Mám celý život před sebou a pocit, že už jsem zaspala. Skrývám se v prosezených křeslech a podzemních drahách. Stydím se za každou svou chybu a stydím se říkat si o pomoc.

Za rohem sprejeři přeznačkovávají své plochy jak psi. V prošoupaných látkových botách překonávám betonový vyvýšeniny. Je tu vzduch dusnej jako v léte pod světlíkem. Gesto podobný zapíjení prášků. Bolehlav digitálního věku. Apokalyptický vize rozbořenejch měst, který si příroda bere zpátky. Termíny a deadliny, pořád dokola být někde včas, balancovat mezi činy konanými pro dobro vlastní a dobro všeobecný. Kdybychom v roce 2050 všichni umřeli, ti, kteří se narodili letos, by umřeli v sedmadvaceti.

Asi svá přání v duchu nevyslovuju dost pokorně. Asi nedělám dost. Mám strach, že nedělám dost. Má hvězda mě kvůli světelnému smogu nenašla, chtěla jsem se jí svěřit, že si přijdu jako pozér a jestli neví, co s tím, jdu městem, jež je v rámci vesmíru zoufale nepodstatný, a zkouška sirén je oproti ostře kritickéjm hlasům v mé hlavě příjemným zvukem. A věci kolem mají plachý, úzkostlivý, ztrápený oči mojí generace.

Zítř ráno se probudím ve prospěch všech živých bytostí. Odstřihnu si plátek toustového chleba nůžkama a napíšu pojednání o jevu, kdy spousty z nás nejpозději v 16 letech svého života začnou hledat komfort v psaní pouze malými písmeny. Nechám si natisknout na tričko „Nejsme líný, jen unavený“. Budu performerkou a budu hrát, nebo jen ztvárňovat, vžiju se do demonstrace reality tak odevzdaně, až si překousnu jazyk. Aspoň nebudu moct chvíli nikomu říct nic hnusného.

ANONYM V.

Zítرا ráno se probudím ve prospěch všech živých bytostí. Budu chodit venku, budu si pískat a čekat, kolik psů za mnou přiběhne, natočím film a pustím umělej smích u tragickéjch scén, koupim si pravitko a nehtem z něj seškrábu měřicí škálu, aby bylo nepoužitelný. Napíšu sama sobě dopis a otevřu ho, jakmile na světě začne další válka.

Nechci klimatickej žal dál odkládat, žádám vás, dovolte mi ho prožít. Je mi nás vlastně hrozně líto. Ve chvílích, kdy se vlhkýma očima usmívám do filmovýho plátna nebo do přede mnou rozprostřeného tělem mi rezonujícího orchestru, je mi našeho druhu hrozně líto. Nepřeju nám to, ani jako civilizaci, ani jako jednotlivcům.

Gesto podobný řezání se na jevišti. Těla chorá digitální dobou. Netušení, co je správný.

Marnost všeho, co uděláme, daná naší dočasností. Snad to všechno činí o něco přežitelnějším víra, že je nám to společný.

Klára Adamská

TM: Co si představíš, když se řekne „globální změna klimatu“?

A: Představím si klimatickou krizi a planetu.

TM: Jaký je tvůj vztah ke globální změně klimatu?

V tuhle chvíli je to vztah negativní. Globální změna klimatu je normální věc, která se tu dle pozorování děla a bude se dít, ale od industriální revoluce jsme do těchto přirozených cyklů extrémně zasáhli zvýšením skleníkových plynů, což vede k hodně špatným věcem, co se tu dějou. Předpověď je taková, že mnoho lidí poumírá na následky extrémního počasí a následně přijde doba ledová mnohem rychleji, než má přijít, a bude to ještě víc v p.či.

TM: Takže jaký je tvůj osobní pocit?

A: No je to strašnej pocit, protože tu kvůli naší společnosti všichni pochcípáme.

Nemám ráda, když někdo argumentuje faktem, že by se planeta stejně oteplila. Ano, ale nevedlo by to k tak strašné situaci. Takže ten pocit je velmi negativní.

Jsem naštvaná na lidi.

Je to frustrující, protože se člověk může snažit sebevíc, ale je tu tolik lidí, které to vůbec nezajímá, že je fakt těžký s tím cokoliv udělat.

TM: A jaký pocit u tebe převládá?

A: Asi frustrace z nemožnosti to jakkoliv zachránit. Já dost osciluju mezi nějakým velkým zápalem pro klimaaktivismus a absolutní beznadějí, kdy docházím k absolutnímu nezájmu k tomu tématu, protože můj minimální dopad nic nezmuže, ale včera jsem v podcastu Bourání poslouchala rozhovor s architektkou, která zastává přístup pomalého aktivismu, tedy nějakého nenáročného aktivismu, ve kterém

se bere v ohled fakt, že klimaaktivismus je běh na dlouhou trať dost možná bez výsledků, a tak je dobré dělat málo pravidelně nebo trošku jednou za čas. Zkrátka si dávat pozor, ať to člověk nepřepálí, aby nevyhořel. Mluvila mi z duše.

Rozhovor vedl Teodor Mrkvička

**VÝBOLNÝ
MAMINĚ**

„Bolest světa je tak těžká, že ji sama neunesu. Co když ale vůbec nejsem sama?“ Literární reportáž o žalu, naději a aktivismu.

Svět současné doby se točí ve víru klimatické katastrofy, která rychle nabírá směr k ještě horším scénářům. Je těžké vyrůstat v konfliktu, je ale velmi specificky těžké vyrůstat v konfliktu, jehož dobrý konec je podle dostupných vědeckých předpokladů téměř nemožný. V literární reportáži zprostředkují žitou zkušenost jedné mladé aktivistky (v textu naznačena *kurzívou*). Jak – a kde – můžou lidi jako ona nacházet naději, smysl a pochopení uprostřed hořícího chaosu?

Těžko doufat v lepší zítřky

V téhle čtvrti jsem vyrůstala. Nad domem mých rodičů bývala louka a les a uprostřed něj malý rybník. Dnes už u rodičů nebydlím. Procházím se s mámou stejnými místy, v jakých jsem jako dítě sbírala své první hříbky. Začal podzimní semestr, přijela jsem na návštěvu. Něco je jinak. Tuhle dobou bývaly listy žluté, oranžové a napůl opadané. Dnes je ale louka spíš jen suchá, listy stále na stromech, některé jako by měly začít podruhé kvést. Dlouho tu prý nepršelo. „To je super, jak je dneska krásně, vid?“ říká mi máma, když procházíme okolo rybníka. Je vyschlý. Uprostřed října jsme obě venku v letním oblečení. S mámou se už nějakou dobu nehádám –

občas bych si přála, abych taky dokázala čelem k environmentální zkáze být klidná, apatická, nerozrušená. Já to ale neumím. Občas mám pocit, jako bych si od starosti o svět nedokázala odpočinout.

Klimatická krize – lidskou činností způsobený stav, při kterém emise CO₂ v atmosféře ohřívají klima a s ním přinášejí extrémní výkyvy teplot, přírodní katastrofy a vymírání druhů – není novinkou. Před ničivými dopady vzrůstajícího trendu produkce CO₂ v souvislosti s průmyslem a produkcí varovala vědecká obec už v sedmdesátých letech minulého století. Informace o klimatické hrozbě a o tom, jak ji mitigovat, tu byly a jsou, co ovšem dlouhodobě chybí, je politická vůle k řešení této situace. Je skoro jisté, že zásadní opatření pro zmírnění důsledků klimatické krize by s sebou musela nést i změnu v ekonomickém fungování globální kapitalistické společnosti a odklon od její orientace na bezmezný růst. Možná právě proto politické zastoupení a velcí ekonomičtí hráči – ti, kteří by měli být v čele boje za udržitelný svět – klimatická opatření spíše aktivně bojkotují.

Podle nových zpráv mezinárodního klimatického panelu IPCC jsme dávno promeškali šanci na udržení oteplení planety pod snesitelnou hranicí jednoho a půl stupně Celsia. Odteď bojujeme už jen o zmírnění katastrofy, která nevyhnutelně přijde. Není tedy divu, že se mladí lidé potýkají s dříve nevidanými pocity úzkosti, smutku a frustrace z budoucnosti, která je pro ně tak nejistá. Pojem „klimatický žal“ se dnes běžně používá už i v českém mediálním a veřejném prostoru. Pro zkoumání právě klimatického žalu probíhají studie, různá sociální a klimatická hnutí ho zohledňují ve svých aktivitách. Ve zkratce mluvíme o stavu, ve kterém člověk – typicky (avšak ne nutně) mladý člověk – zažívá intenzivní a perzistentní pocity bezmoci, smutku a strachu ve vztahu ke klimatické krizi.

Když bezmoc spojuje

Můj gympl je fakt zvláštní místo. Každý den sem chodím a cítím se trochu jako mimozemšťan – já a moje spoluzactvo vůbec nemáme stejné zájmy, neřešíme stejné věci. Všichni vřdycky vypadají tak bezstarostně – copak to nikdo jiný nevidí? Proč se o klimatu a ochraně životního prostředí nikdy neučíme? Když před ostatními mluvím o aktivismu, cítím se ještě víc jako ošklivé káčátko, mám pocit, jako by mi ostatní lidi ve třídě neustále dávali najevo, že je se mnou něco špatně, že jsem divná. Porozumění nenajdu u spoluzactva, ale ani u učitelek a učitelů. Jenže jak mám mít chuť se učit, chodit na party a být veselá, když svět, jak ho znám, je v ohrožení?

Tradice klimatických hnutí je v Česku zakořeněná už desetiletí. Počínaje blokadami Šumavy až po dnešní páteční stávky za klima – vždy tu byli lidé, kterým na lepším světě záleží. Dnes se u mladých lidí těší největšímu zájmu hlavně hnutí Fridays for Future, Limity jsme my nebo Poslední generace, stále tu ale máme fungující organizace, jako je Greenpeace, hnutí Duha nebo třeba platforma Reset. Mnoha lidem, kteří se ve svých pocitech smutku a frustrace z klimatické krize cítí nepochopení a izolovaní, může právě organizování se v komunitních hnutích pomoci najít alespoň jakýsi „lék“ na bezmoc. Škála akcí a aktivit, do kterých se v rámci klimahnutí lze zapojit, je velmi pestrá a najde se v ní každý, kdo se v ní najít chce – může jít o přímé akce a blokady, ale také o stávky nebo jednoduché nenásilné happeningy plné spolubytí, veganského jídla a dobrých lidí. Přestože jsou aktivisté a aktivistky v českých médiích vykreslovány jako vyšinutí jedinci s podivnými hodnotami, skutečnost je od takového obrazu velmi daleko.

Na instagramu jsem si jednou všimla, že moje zná-

má je na jakési demonstraci za klima. Říkala jsem si – „To existuje? V Česku? Wow!“ Spojila jsem se s ní a o týden později jsem jela na svou první stávku za klima do Prahy. Bylo to fascinující. Nikdy jsem neviděla na jednom místě tolik lidí, se kterými bych se ráda dala do řeči. Šlo o studentstvo mého věku, které před Strakovou akademií samo vymyslelo úžasný program, napsalo si působivé projevy – udělali něco, co vypadalo jako opravdový boj proti nečinnosti vlády vůči klimatické krizi. Najednou jsem se necítila tak sama, najednou jsem si poprvé začala připadat, jako že někam patřím. Od té doby jsem členkou Fridays for Future a krom pocitu společné síly a naděje, kterou mi aktivismus v pečujícím kolektivu dává, jsem získala i skvělé přátele, kteří mě podrží, když to potřebuju. O tom je pro mě aktivismus – o propojení toho, co nás bolí, v něco, co nám pomáhá. Přála bych každému člověku to zažít.

Co když může právě aktivismus – v jakékoli formě, která je nám vlastní – být tím nejlepším vyústěním a zužitkováním hluboké starosti o svět, kterou pocítujeme? V dnešní době, která nás skrz své instituce a hektičnost izoluje, je mnohem těžší tvořit komunity a reálné vztahy než dříve. Právě proto je to ale i dnes potřeba. Lepší svět začíná doma, začíná mezi přáteli – když sdílíme, co nás trápí, pečujeme o sebe, vytváříme komunity, ve kterých nikdo nemusí být na svou bolest sám. Sociální hnutí jsou nejen výborným prostředkem demokracie odspodu a skvělá pro budování společenské změny, mohou být i jedinečným lékem na klimatický žal.

Olga Wawracz

W
y

E
U

FNB

Robin Mrázek je členem plzeňské organizace Food not bombs, zabývající se převážně pomocí lidem bez domova. Těm nejenže vaří, poskytují jim i oblečení a základní zdravotnické ošetření.

„Jsme prostě skupina lidí, který zajímají sociální problémy. Je to takový levičácký, anarchistický a panuje u nás velká solidarita,“ dodává. „Máme tady tu byrokracii, státní podporu v chudobě a nezaměstnanosti, sociální služby. A potom jsme tu my. Jsme mimo tento systém a jedeme na vlastní pěst. Nejsme žádný oficiální spolek ani firma, nic formálního. Z právního hlediska jsme vlastně parta lidí, kteří si dělají v parku piknik.“

„Food not bombs je nehierarchická organizace, která je v každém větším městě a nejsou na sobě vzájemně závislé. Účel je, že se sejdou lidi, najdou suroviny, který by se jinak třeba vyhodily, a uvaří z toho vegetariánské či veganské jídlo pro lidi bez domova. Vydáváme to ale úplně všem bez rozdílu – kdo přijde, ten jídlo dostane,“ popisuje Robin Mrázek. Sám se přidal do plzeňské Food not bombs v roce 2019 a od té doby se jí intenzivně věnuje.

„Nelíbíme se spoustě orgánů, ale nemají na nás žádné právní páky. Neděláme nic nelegálního ani nic neprodáváme. U každého výdeje je vždy hlídka, která nás tam chodí kontrolovat, koukají se na nás a fotí. Vaříme dost jídla, aby vyšlo pro všechny. Většina strážníků je pravidelná. Před koronavirem jsme měli 30 až 50 strážníků a pak najednou třeba 150. Jednou nás přišel rozhánět policajt se samopalem,“ dodává se smíchem.

„Každý město to má jinak, ale my to máme každou neděli od dvou. Za budovou Západočeského muzea je park. Pravidelně vaříme od září do června s tradiční přestávkou přes prázdniny. Během prázdnin ale pořádáme alespoň jeden piknik. Je to v podstatě klasické výdej, ale trošičku bombastičtější. Předem si to naplánujeme a je tam víc jídla. V rámci pár pikniků jsme zároveň udělali kadeřnickej salon, kde se mohli lidé přijít bezplatně ostříhat.“

Plzeňská Food not bombs se však striktně nezabývá výdejem jídla, snaží se pomáhat i v jiných oblastech a ulehčit tak alespoň trochu lidem bez domova. Podle sčítání z roku 2019 se v České republice nachází přes 20 tisíc lidí bez domova, mezi kterými jsou i děti.

„V posledních letech jsme rozšířili, co děláme. U výdeje rozdáváme oblečení, co nám dávají dobrovolníci. Nabízíme i základní ošetřování nějakých ran. Nejsme medicí, máme jen lidi se zdravotními kurzy, takže akorát rozdáváme zdravotnický materiál, ošetříme nějakou tu ranku, vydezinfikujeme ji a obvážeme.“

Pro naše běžný fungování taky občas pořádáme nějaké benefiční akce, převážně nějaké koncerty, lidé nám občas dávají peníze, jednou nám dokonce dali poukázku na rohlík.cz, kde jsme mohli nakoupit věci na vaření,“ dodává Robin k tomu, jak můžete FNB pomoci i vy.

„Největší část surovin získáváme ale z různých obchodů se zeleninou a ovocem, kde nám dají věci, které by jinak už vyhodili. Některé kolektivy nemají tuto možnost, tak hlavně dumpsterují. Což my děláme jen v některých případech, protože posledních pár let máme suroviny spíš z těch menších obchodů.“

Dumpster diving, který Robin popisuje, v praxi znamená to, že zajdete k popelnicím třeba u velkých

supermarketů. Ty jsou plné jídla a vyhozeného zboží. Přitom s ním často vůbec nic není. „Dumpstering“ je poslední dobou populární, protože pomáhá v boji s plýtváním jídla, a navíc díky němu může člověk ušetřit. Například web Dumpster map se tím zabývá a uživatelé tam najdou spoustu tipů na konkrétní místa.

Pomoc Ukrajině

V momentě, kdy jsme měli v Plzni nějakou první vlnu uprchlíků z Ukrajiny, šli jsme pomoci. V Plzni bylo už před válkou spousta Ukrajinců, takže většina z těch, co přijeli, měla kam jít.“ Nebyli to však rozhodně všichni. A zároveň bylo třeba se registrovat.

„Měli jsme organizační schůzku, dozvěděli se o tom, že tam stojí lidé, čekají celou noc venku i s dětmi. Stát v tu chvíli zatím ještě nezvládal registraci, takže to bylo hodně chaotické. V Plzni máme centrum pro Ukrajince přímo určené, ale ještě než bylo otevřeno, čekaly před ním davy lidí,“ popisuje Robin situaci na začátku roku, kdy do České republiky a okolních států prchala z války na Ukrajině spousta lidí.

„Takže jsme se zvedli, uvařili čaj a přišli pomoci. Během dalších dnů už to převzal kraj, zařídili Ukrajincům vyhřívání stany a lepší zázemí,“ vysvětluje, jak FNB Plzeň nabídla pomocnou ruku i Ukrajincům.

„Dělali jsme i sbírku, naši kamarádi a jejich rodiny potom jeli v autech na hranice, aby tam mohli vyzvednout nějaké uprchlíky a dopravit je do Plzně. Zároveň tam dovezli i nějaké termofólie a oblečení.“

Plzeňské Food not bombs můžete najít na jejich facebookové stránce, instagramu a v případě kontaktu využít e-mail fnb.plzen@protonmail.com.

Robin Sedlmaierů

ČERSTVĚ
NAPADANÝ
SNÍH
SPOLEHLIVĚ
PŮSOBÍ JAKO
MOCNÝ
POHLDOVÝ
ZVUKU

Rozhovor s Milošem Vojtěchovským
vedl Tobiáš Horváth

TH: Vybavíte si nějaké místo, kde jste měl pocit, že zažíváte ticho?

MV: Protože právě venku nasněžilo, vybavím si vzpomínku na procházky zimní zasněženou krajinou. Čerstvě napadáný sníh spolehlivě působí jako mocný pohlcovač zvuku. Tedy pokud právě nefouká, nelámají se větve, netaje, nezpívají ptáci, neletí letadlo a jste dost daleko od nejbližší silnice. To se stane v noci třeba na horách, a prožitek intenzivního ticha je tam nejsilnější, a dokonce velebný. Musíte se napřed zastavit, vydýchat se, zklidnit a čekat. Protože váš sluch a mysl se teprve po několika minutách na tu změněnou zvukovou situaci naladí.

TH: Dětství jste prožil na rušném industriálním Smíchově. Jak toto prostředí ovlivnilo vaše vnímání zvuku a do jaké míry souvisí s vaším zájmem o akustickou ekologii?

MV: Nevím, jestli je tady přímá souvislost, někde jsem o tom asi mluvil... Výpadovka na Zbraslav ve srovnání s dneškem byla tehdy o dost klidnější a tišší, takže hluk dopravy 24/7 nepřehlušoval všechny ostatní zvuky. Okny od řeky vplouvaly do pokoje říční zvuky racků, labutí a parníků a splývaly s rachocením vlaku jedoucího po železničním mostě nebo se zvonkohrou z věží vyšehradské katedrály. Z druhé strany do bytu pronikala zvuková atmosféra nákladového smíchovského nádraží. Ale nejen zvuková, ale i čichová: voněl tam slad z pivovaru a saze z parních lokomotiv se usazovaly na parapetu i na balkóně. Když byla v noci okna otevřená, ráno ležely saze na dušně i na polštáři.

TH: V jednom z vašich mnoha projektů se zabýváte zvukovou krajinou Prahy. Na webu *sonicity* potom zveřejňujete terénní nahrávky. Chci se zeptat, co pro vás Praha zvukově představuje a jestli vnímáte nějaký vývoj, který se ve zvukové krajině Prahy za poslední léta odehrál. A jak moc je dnešní česká zvuková krajina stále ovlivněna minulým režimem.

MV: Stránce sonicity se věnuju už jen příležitostně. Web vznikl před patnácti lety a má dnes několik různých výstupů. Byl koncipován jako komunitní projekt a několik let se podařilo ho v takovém módu udržovat. V poslední době přispívám bohužel podcasty hlavně já, protože lidé mají mnohem víc možností, jak a kde svoje nahrávky zveřejňovat a šířit. Nevím, jak vyzozorovat či vysledovat nějaký vývoj pražské zvukové krajiny, ba netuším, jak se do ní promítl minulý režim. Koncepce a metody průzkumu zvukové krajiny jsou z velké části úzce časově určené. Pokud nějaký fenomén, děj ze skutečnosti zmizí, vytěká také jeho konkrétní zvukový projev nebo rovina. Jak jsem o tom někde už psal a mluvil, v posledních dvaceti letech se z Prahy postupně odstěhovaly jisté zvukové fenomény, jako třeba průmysl a tovární komplexy, případně nákladní železniční doprava v podobě zrušení několika železničních uzlů, které byly dřív relativně blízko středu města. Bydlím dnes ve Vršovicích, takže ráno a večer ještě zaslechnu hvízdání lokomotiv, ale už neslyším pískání brzd posunovaných vagonů od točny pod Bohdalcem.

TH: *Jaká jsou vaše zvukově oblíbená místa v Praze? A kam unikáte, pokud si potřebujete poslechově odpočinout?*

MV: Chodím z Vršovic občas na Větrov na Albertově nebo do Záběhlic a podle Botiče po polích k Toulcovu statku, někdy až do hostivařského lesa. Případně zajdu do krčského lesa či do rokliny Malé Chuchle. Tam je tedy zvukové znečištění z výpadovky strašlivé. Občas si zajdu do některého z pražských kostelů, protože jsou to posvátné prostory, většinou uchráněné před hlukem ulice a toužebným voláním sirén.

TH: *Mohl byste stručně vysvětlit, jak vnímáte téma akustická ekologie a jak toto téma ve své práci reflektujete?*

MV: Akustická nebo sonická ekologie je neoddelitelná součást ekologického pojetí světa. Ve zkratce je to kritika a odmítnutí představy a tvrzení, že člověk má nějaké výsadní postavení ve vesmíru. Že lidstvo je díky schopnosti „přemýšlet“ ze všech souvislostí a životních řetězců dalších bytostí a entit nějak omluvené. Nemáme sice pojem „vizuální ekologie“, ale je to prostě z důvodu, že zrak je v naší západní kultuře tak dominantním smyslem. Nejsem si jist, jestli se v mé práci takové vnímání světa nějak projevuje, ale snažím se to uplatňovat ve způsobu, jakým žiju.

TH: *Akustická ekologie je ve své podstatě velice současné téma. I když k ní lze samozřejmě přistupovat mnoha způsoby, tak také souvisí s tématem klimatické změny, ekologie, člověka a přírody. Ve svých pracích se těmito tématy zabýváte. Napadá mě se zeptat, jestli by podle vás měl umělec být ve svých dílech společensky angažovaný. A jestli sám sebe vnímáte jako člověka v tomto smyslu angažovaného.*

MV: V roce 2016 jsem se pokusil tu otázku zformulovat do jakéhosi manifestu, který je stále ještě dostupný na stránce projektu Na pomezí samoty. <https://frontiers-of-solitude.org/cs/manifesto-fos>

Mohu z textu citovat dva odstavce:

Článek VII. Současné umění zabývající se ekologickými či environmentálními otázkami se spokojí často se zjednodušováním a zamlčováním příčin a stává se parazitem na umírajícím těle světa. Pravda je, že v poslední době mnozí z nás procitli a začali upozorňovat na ekologické násilí, připojili se k solidaritě se světem. Takové modely přicházejí často z třetího světa, protože zde dopady ekologické krize jsou obecně citelnější a méně destruktivní

způsoby života tam nejsou docela zapomenuty. Nové post-umění bude možné dělat kdekoliv, na okrajích automatizované výroby, obchodu, reklamy a zábavy. Větší nezávislost umělci přinese větší sebedůvěru, otevře mu nové horizonty. Nebude nucen přemýšlet neustále o sobě, o strategiích, managementu, úspěchu, soutěži, řemesle, estetice, produkci a artefaktu.

Článek VIII. K reanimaci umění nepřispějeme usazení v zateplených místnostech, v galeriích, muzeích, v ústraní akademií a univerzit. Umění, na rozdíl od obchodu a návrhářství, se daří v nedostatku, v nechráněných zónách. Nové příběhy a obrazy nahmatáme snadněji přes jejich rezné, bolestivé hroty než přes hladký, aseptický elegantní povrch předmětů naaranžovaných za výlohami. Umění znovu přehodnotí vše, co díky roztržitěné pozornosti přehlízíme, na co zapomínáme. To, co algoritmy, roboti a funkcionáři pokroku odhrnuli k okraji, mimo hranice pozornosti. Vše, co vytěsňujeme jako nedůležité, heretické, pochybné, pošetilé, ošklivé, směšné, trapné, opovržením hodné. Stejně jako zakrýváme vlastní nedokonalost, smrtelnost, konečnost jednoho života i lidského rodu, podobně jako zapíráme hrozbu klimatické změny a environmentálního kolapsu.

TH: *Co člověk může udělat pro to, aby zvuková krajina jeho okolí byla zdravější?*

MV: Zvuková krajina může být „zdravější“, jen když bude krajina „zdravá“ obecně. To „zdraví“ je pochopitelně třeba nějak hodnotově a možná dokonce analyticky definovat a určit. V podstatě lze statisticky ukázat, že „udržitelná krajina“ je taková, kde lze zachytit, monitorovat, pozorovat, slyšet a cítit druhovou bohatost, biodiverzitu. „Dobré“ krajiny jsou proto různorodé, mají široké spektrum barev, tvarů, zvuků, velikostí. Bohužel ten proces, který

svými aktivitami na Zemi udržujeme, a dokonce akcelerujeme, je dezertifikace a toxicita – rozšiřování pouští a zamořování prostředí jedy a emisemi. Paradoxní je, že dokonce poušť může znít a vypadat esteticky krásně, vznešeně, monumentálně. Ale život pro nás ani pro většinu ostatních tvorů tak nebude ani příjemný, případně ani možný.

Tato publikace se zabývá tématem klimatického žalu. Jak tento společenský fenomén vnímáte vy ze svého osobního i profesního hlediska a může podle vás podoba současné světové zvukové krajiny přispívat k prohlubování klimatického žalu?

Pouštní zvuková krajina nejspíš posiluje jev „pandemické deprese“. Ale já vnímám fenomén „klimatického žalu“ jako kontroverzní: onou sémantickou afinitou s pocitem odevzdání se a bezmoci. To je pocit, který nás při truchlení a smutku ovládá a tím i deaktivuje. Co lidé dnes na celé planetě ale potřebují, není ani klimatický žal, ba ani klimatická radost, ale klimatický hněv nebo klimatický vztek. Protože jak se hegemoni současného globálního systému chovají, jak jednají, nebo spíš nejednají, by mělo vyvolat hněvivý a soustředěný globální odpor a společenskou revoltu, cílenou na to, jak změnit onu žalostnou trajektorii, po které se všichni na planetě vezeme.

TH: *Současná hudba je plná nejrůznější moderní techniky, která silně ovlivňuje její podobu. Elektronika je většinou přítomna ve všech fázích vzniku hudby od začátku (nahrávání zvuku, notace...) až do konce. Její ekologická stopa tedy určitě není zanedbatelná. Myslíte si, že je třeba tuto problematiku nějakým způsobem reflektovat?*

Museli bychom si napřed ujasnit, co myslíme pojmem „současná hudba“. Pokud tomu rozumím, máte na mysli „středoproudou hudební produkci“.

Ta je hluboce provázána se současným ekonomickým systémem, který nás utvrzuje v tom, že je třeba se bavit a konzumovat, a přitom nás žene na kraj útesu. Žene tam ostatně slepě také sám sebe. Pokud lze vůbec ještě uvažovat o nějakém místě, které by poskytovalo a umožňovalo v tom totálním sebedestruktivním aparátu nezávislý a autonomní projev, pak to je nejspíš svobodné umělecké gesto. Takové gesto, nebo akce – už proto, že by šlo o hlas nezávislého, svobodného uvažování – se tak stávají „uměním“, protože všechno ostatní je redukce na fungování a udržování statusu quo uvnitř běžícího a vrhajícího aparátu výroby, konzumu a zábavy. Nezáleží na tom, jestli k takovému tvůrčímu aktu použijete technologicky sofistikovaný nástroj, nebo jen prostý pohyb ruky se smyčcem.

TH: Podílel jste se na vzniku CAS (centrum audiovizuálních studií na FAMU), dlouhá léta na FAMU také učíte. Vnímáte nějaký posun ve vnímání zvukové krajiny z pohledu dnešní mladé generace? Snažíte se nějak toto téma vměstnat do výuky?

MV: Na FAMU třetí rok neučím, takže nedokážu posoudit, jak se současné kurikulum a studium proměnily. Sleduju, že na uměleckých školách občas operují jakési „environmentální buňky“ nebo iniciativy. Není mi jasné, nakolik jsou udržitelné, pokud nejsou provázány s celkovým nasměrováním univerzit k posílení autonomie a ke kultivaci kritického myšlení u studentů i u pedagogů. V posledních několika letech se pokouším udržet při životě mezinárodní síť CENSE. Naším programem a posláním je právě mimo jiné propagace ekologického uvažování uvnitř umělecké komunity v geopolitickém regionu střední Evropy. Zatím to vypadá spíš jako donkichotské podjetí.

KLIMA TÍČKY CIRKUS A LIMITY

*Rozhovor s K. o Limitech
vedl Josef*

(...)

K.: Ted' ráda cvičím na hrazdě, ale trénuju i šály. Chtěla bych vytvořit skupinu lidí, se kterou bychom jezdili a dělali klimatickej aktivistickej cirkus. Performance. Bude to narušivé, ale zároveň to bude mít i uměleckou hodnotu.

Josef: Jak ses dostala k aktivismu?

K: Hmm, no trochu přes rodiče, můj táta řeší klima, je to ekolog, počítá uhlíkovou stopu. Tak prostě mě to zajímalo, ty informace jsem slyšela pořád, už od mala. A potom pro mě hlavní bylo asi to, že začaly ty stávky Fridays.

J: Tak ses zapojila...

K: No když jsem viděla, jak to začíná, tak jsem byla jakože wow, to je super, to řeší i někdo jinej než já! Tak jsem šla na stávku, byla to první stávka v Česku. Měli tam přednášku Limity a ptali se: připojíte se k nám? A já si říkala, že to zní fajn, tak jsem jela na plénium a připojila se k Limitům.

J: Dá se říct, že máš aktivistický zázemí. Rodiče to vnímali asi vždycky dobře...

K: No můj táta úplně ne, on je spíš takový pan neziskovka, a ne protestčlověk, ale proti tomu nebyl, to zase ne. A moje máma, ta z toho byla docela nadšená, protože je ze severních Čech, od Teplic, kde když byla mladá, začínaly před sametovou revolucí protesty za čistý ovzduší, kam ona chodila.

J: To je super, někde jsem ted' zrovna viděl výzvu, ať se přihlásej lidi, kteří se na tom podíleli/y, nebo ti iniciátoři. Protože si všichni berou do úst ten 17. listopad, ale kdykoliv začnou mladý lidi protestovat, tak je často slyšet, že nemaj za co, že krajina je už čistá, a ten klimatickej protest automaticky hoděj do koše. To mi přijde vtipný.

K: Hm, to jo.

J: No a jak to vnímáš ted'? Průběh aktivistickýho života? Není to ted' něčím ospalý, myslim celkově ži-

vot ekohnutí v Česku? Přijde mi v takové fázi hledání nebo budování kapacit... že už to nemá ten vibe roku 2019. Fridays v ulicích, strašně moc lidí, vypadalo to na obrovský hnutí, a pak najednou covid nebo nevím co, a trochu to tak opadlo. Jak to vnímáš?

K: No mně zas přijde, že teď jsou mnohem větší ty protesty za sociální témata. Máme tu Hodinu pravdy, stávkou učitelů a zároveň jsou tu různé protesty proti vládě, se kterými sice ne vždy souhlasím, ale ukazuje to, že jsou lidi hodně nespokojení. Takže mi přijde, že naopak hnutí tímhle sílí, jen je potřeba to víc propojit, to klimatický s tím sociálním. Je pravda, že Fridays už nemají takovou tu sílu motivovat lidi vyjít do ulic, ale zase byly hodně úspěšný různé menší věci, třeba jak Fridays dělaly pojišťovny, tak zas v tom je podle mě ta síla. I když to dělá malá skupinka lidí, tak reálně hodně ovlivnily vnímání financování fosilního průmyslu. Teď už žádný pojišťovny pojišťovat uhlí nechtěj, no a nakonec to zamezuje vzniku nových uhelných elektráren a tak...

J: No a jak jsou na tom Limity v tomto směru?

K: Limity během covidu prošly takovou restrukturalizací, někdy od roku 2020 to vypadalo, že se to rozpadne. Lidi byli vyhořelí a pak se jich spousta odpojilo a začali dělat jiné věci. Potom nás bylo nějakou dobu docela málo, stanovili jsme si nové cíle a pak se přidali noví lidi a teď je taková druhá generace Limitů. Už jsme udělali společně nějaké akce a teď se zase trochu hledáme, znovu jsme si procházeli, co jsou naše cíle a vize. Takže si myslím, že tenhle rok je zase takovej útlum, protože si ty nové lidi neprošli tímhle procesem, vytvářením si těch hodnot, budováním od podlahy, takže to myslím teď bude trochu trvat a zamezí to konání přímých akcí. Ale zas je podle mě důležitý pro ty členy si to najít společně.

J: Tak vás taky brzdí velké právní výdaje, ne?

K: Jojojo, to je další věc. Čelíme fakt docela silný represi od těch uhelných společností. První akce ever, co jsme udělali, byla v roce 2018 a od té doby řešíme soud, který jsme teď prohráli. Ale ještě se odvoláváme, takže pořád máme šanci to vyhrát, ale musíme zaplatit hrozný množství peněz za ty lidi a je to šílený, protože to je první akce, kterou jsme udělali, a pak ještě spoustu dalších, ale tuhle řešíme celou dobu a bere nám to hrozně času a peněz. Kdo ví, co ještě udělá ty další akce...

J: A všude na vás podali žalobu, nebo?

K: No právě že v roce 2019 jo, tam jsme to vyhráli, ale ta uhelná společnost se proti tomu odvolala, takže to běží dál. Rok 2020 ještě nepodali a tam myslím, že to teď akorát prošlo, protože ta lhůta je, myslím, takže podle mě nemaj šanci, což je úplně skvělý. A potom rok 2022, tam říkali, že ten ušlej zisk je asi milion a něco, takže je to ještě mnohem víc než u té první akce.

J: Tam je to nějakých 500 000 nebo kolik?

K: To bylo nějakých 600 000 bez úroků.

J: Vy si platíte nějakou právní tým, nebo máte dobrovolnej právní tým, který vás hájí?

K: My máme úplně skvělý právníky. Z většiny se ta skupina skládá z dobrovolníků, ale je tam jeden placenej advokát a jedna advokátka. To jsou ty naše dva docela velký výdaje, ty platíme a zbytek dělá dobrovolně.

J: To financujete z nějakých darů?

K: Jo, stoprocentně z darů, protože na tohle není moc možný napsat nějakou grant, takže hrozně záleží na tom, jestli nám lidi přispějí, nebo ne. Ale na tom je zase skvěle vidět ta solidarita, v tom je to hnutí silný. Že jednotlivci, kdyby udělal tuhle akci, tak spadne do nějaký exekuce nebo prostě bude mít šílený pokuty, ale tím, že my ty lidi takhle hájíme

a spousta lidí na to přispěje, tak je možný dělat tyhle akce.

J: A to je teda tím, že ta žaloba společnosti je na ty jednotlivce a vy jste se zavázali je hájit...

K: Jo, podporuje to náš právní tým, kterej je docela autonomní. Nemá to nic společnýho s Limitama. Jsou to jednotlivci.

J: Aktivistický život je plnej intenzivních momentů. Jak to máš ty? Máš oblíbenej zážitek z nějaký přímý akce nebo dobrovolničení?

K: Přesně, spoustu takových momentů. Není to vůbec to hlavní, ale je to to, proč mi to dává smysl dál dělat. Pro mě jsou nejsilnější ty zážitky, kdy zažíváš nějakou kolektivní moc. Systém nějak funguje a ty to jakoby narušíš, to rozložení moci. Je třeba v rukou pár miliardářů a ty ji na chvílku převezmeš a dáš do rukou lidem. A fakt to cítíš, že najednou jsme udělali něco, co to na chvíli vychýlilo z té normální rovnováhy. To je hrozně silný pocit. A to je přesně v těch přímých akcích občanských neposlušností. Že třeba vbíháš do dolu a vidíš před sebou to rypadlo a hrozně moc lidí, co běží s tebou. Nebo jsme pak měli hodně silný zážitek na přímý akci v Barceloně na plynárenský konferenci, která to měla zablokovat. Byla tam úplně šílená policejní represe. Všechny ty lidi, co tam byli, chtěli obvinít z trestnýho činu a všechny tam zpeprákovali a hodně lidí zmlátili a bylo to fakt drsný. Drželi nás taky dlouho v cele, tak jsme pak šli na takovou demonstraci. Byla legální a úplně obrovská, bylo tam fakt několik tisíc lidí a my jsme celou dobu šli za takovým autem, který mělo otevřený kufr a mělo v sobě spoustu obřích repráků. Celou dobu hrála hudba a my jsme jenom strašně moc tancovali. To bylo výborný! Úplně všichni lidi kolem si nás natáčeli a pořád další a další se přidávali. Bylo to fakt powerful jít tou obří ulicí v Barceloně, celou si ji zabrat a jenom tam tancovat. No tak takový zážitky jsou silný.

J: Víš že jezdíš pravidelně do Bosny. Co tam? Popiš to. Jak to tam probíhá?

K: Bosna je poslední země hraničící s Evropskou unií, tam je hranice s Chorvatskem, takže tamtudy prochází balkánská trasa – hodně lidí na útěku, který se snaží dostat do Evropy. Je to jedna z těch tras Středozemního moře. Teď se to teda trochu změnilo. Hodně lidí se právě na týhle hranici zasekne, protože si Evropská unie tu hranici hrozně střeží. Je tam Frontex, je tam chorvatská policie, co to tam drží, ale třeba i česká policie. To moc lidí neví, že se z daní platí vysílání speciálních jednotek na hranice. Lidi se tam zaseknou, protože nemůžou přejít tu hranici, a kempují tam. Nemůžou pracovat, protože nemají legální status, nebo jsou ilegalizovaní, takže nemají moc na jídlo a musí bydlet někde venku. Často tam je hodně opuštěných baráků, takže bydlí v nějakých squatech, to jsou jakože ty lepší, a horší bydlí v nějakých stanech. Je tam fakt velká zima, velký hory a v zimě spousta sněhu. To, co my tam děláme, je nějaké zajišťování těch úplně základních potřeb. Jídlo, voda, oblečení a tadyty non-food items a potom máme medical team, který dělá nějakou základní zdravotnickou pomoc. Akorát ta naše práce je tam ilegalizovaná. Podpora lidí je tam jenom z nějaký hodně oficiální neziskovky, která má legální status, třeba redcross, ty to můžou dělat oficiálně. Maj ale hrozně podmínky, podle kterých se musí řídit. Myslim, že je to hodně složitý dělat v nějaký tadyty neziskovce, protože musíš spolupracovat s autoritama. Redcross třeba všechny ty lidi najde a zavře je do kempů, s tím hodně nesouhlasim, s touhle jejich formou podpory. No takže my jsme tam dělali vlastní podporu.

J: A děláte to nějak průběžně?

K: Ten kolektiv, se kterým jsem tam byla, tam byl několik let a minulý léto jsme tu podporu vlastně

ukončili. Je tam totiž ještě jedna podobná organizace a u ní se hodně změnila ta trasa, kudy chodí lidé na útěku (balkanroute), takže v bosně už není moc lidí na útěku. Přímou tenhle kolektiv tam teda už není, dělá teď věci jinde.

J: Kde?

K: Teď zrovna v Srbsku, ale ne nějak kontinuálně, spíš že tam jedou s dodávkou a dovezou třeba telefony nebo co je zrovna potřeba.

J: A tu středomořskou jste někdy uvažovali jít? Někam na Sicílii?

K: Hele, tenhle kolektiv asi úplně ne. Tam je mnohem víc organizací než tady na té trase a jsou mnohem víc profesionalizovaní. Na tom moři musíš taky hodně umět, mít tu loď... Jiná forma podpory, no.

J: Máš odtamtud nějaký silný zážitky?

K: Určitě. My jsme to museli dělat vlastně tajně, takže jsme distribuovali vždycky v noci. Jeden člověk dělá celý den scheduling. Píše si s těma lidma, zařadí je do nějaký tabulky a zjišťuje, co potřebujou. Pak má tu sociální mapu, musí najít body a udělat podle toho trasu, kterou se večer pojedou, prostě celý plánování. Napišeš to do nějaký tabulky, rozešleš každému tomu člověku kód, jeho číslo a čas, kdy to tam podle plánu té trasy bude. Jiný dva lidi zabalí všechny věci ve skladu a další dva večer jedou dělat tu distribuci. Musí se jet přesně podle toho času. Přijede se na nějaký tajný místo, tam se potkáš s těma lidma, předáš jim věci a jede se dál. Takže tohle není nijak dramatický, někde třeba zasahuje policie, tak se chvíli zpozdiš, musíš volat všem těm lidem, který tam čekaj v mrazu... Bylo to vždycky takový silný. No a pak příběhy těch lidí a spousta jinejch věcí, to bych mohla mluvit dlouho. Jo, ještě poslední věc, já jsem tam byla vždycky několik měsíců, bylo nás tam třeba deset, občas ale třeba jenom čtyři, to záleželo... a mě na tom hodně bavilo, že jsme byli

pořád spolu. Teda to může bejt i náročný, ale každý ráno jsme měli plénum a tak. Bylo to prostě něco jinýho, než když děláme ty Limity v Česku, kdy máme schůzku jednou za dva týdny. Tady jsem si fakt vyzkoušela to organizování se nehierarchicky úplně na jiném levelu. Každý den plénum, pořád něco řešíš a hodně stresovejch situací, kde se musíš rozhodovat nějak nehierarchicky, tak to bylo super!

J: V klimatickém aktivizmu se klade velký sůraz na komunitu, což je velkej rozdíl oproti formě jiných občanský činností, že se komunita staví někam na první místo a taky fungování, nehierarchičnost atd.

K: Pro mě je to taky jako cíl, nebo jakože ty prefigurativní politiky. Že se snažíš vytvářet ten svět tak, jak ho chceš, už tím, co děláš, a ne jenom ovlivnit nějakou politiku, aby někdy v budoucnosti svět tak vypadal. Děláš to tady a teď tím, jak se organizuješ, že se učíš fungovat na základě jinýho rozložení moci už v současným stavu.

J: A jak to máte v Limitech teď? Funguje ta komunita dostatečně?

K: Záleží, co to znamená komunita.

J: Nebo teda koherentní kolektiv, kde si třeba ty lidi rozuměj a rádi spolu fungujou. Jak to teď máte?

K: U těch Limitů je to takový na pomezí, protože jedna z hlavních hodnot je otevřenost. Každý, kdo chce, tak se může přidat, to znamená, že to má být otevřený široký hnutí, což trochu rozbíjí tu myšlenku soudržnýho kolektivu nebo komunity. Tenhle spor souvisí i s těma politikama, my neděláme tu prefiguraci stoprocentně. Je to náš dlouhodobý ideologický spor už od té restrukturalizace. Prefigurace vs. kontrahegemonie a kontrahegemonie je to, že nějakým způsobem cílíš na stávající struktury moci a snažíš se je rozbít. Třeba uděláš nějakou přímou akci proti někomu, snažíš se prostě nějak změnit tu politiku. A to je tam podle mě vidět i v té otevřenosti, že na

jednu stranu chceme být jako komunita a mít ten hezký svět společně a na druhou stranu chceme zapojit co nejvíc lidí, udělat masový hnutí a svrhnout tu stávající moc. Takže komunity, to jsou jiné věci, třeba nějaký družstva, ale naše role to úplně není.

J: No a když jsme u těch sporů, tak docela rezonují v aktivistickém prostředí spory, co se týče míry radikality těch jednotlivých protestů. Máte nějaký hranice? A jak to vnímáte? Myslím, že i Limity se trochu vymezovaly vůči Extinction, co se týče třeba toho přilepování k silnicím, tak jak tohle vnímáte, máte nějaký hranice? Tou ilegality jste vlastně nejvíc radikální, aspoň v Čechách...

K: My jsme to zrovna řešili teď na plénu, mapovali jsme si, jak kdo to slovo vnímá. Přemýšleli jsme, jestli ho dát do našich hodnot, ale zatím jsme si ho tam nedali. Jedna část tý věci je vnímaná z pohledu většinové společnosti, to, jak se o tom píše v médiích, že radikalita je něco, co porušuje ten status quo, něco za hranicí, něco hodně negativního, co se lidem nelíbí. A pak je druhý vnímání toho slova, a to je víc lingvistický. Radix – jdeš po kořenech problémů a to je podle mě to, o co se snažíme. Hlubší problémy, nejtít jenom po povrchu. Ale to, proč jsme se vymezili proti XR je, že si myslíme, že přímá nelegální akce je krajní případ. Děláš to, protože nemáš jinou možnost, ale není to tvůj hlavní cíl. Cílem není udělat něco nelegálního a přitáhnout na sebe pozornost, ty chceš ukázat na nějaký problém a nezbyde ti už nic jiného. Diskutovali jsme hodně o tom, jestli se nevyužívají přímé akce v momentech, kdy to není potřeba. Přece jenom tím ohrožíš hodně lidí, postavíš je do nebezpečné situace. Je důležitý si říct, kdy to dává smysl.

J: Je pravda, že to přilepování bylo asi moc, ale třeba ty pomalý pochody, to je legální a taky to funguje. Takže je to otázka, jestli je ten mediální ohlas

vždycky potřeba. Tohle fungovalo a nakonec to bylo i lepší, protože se přidali i jiní lidé, který by se na to přilepování nepřidali.

K: Přesně. My nesouhlasíme s tou metodou přilepování, protože tam moc nevidíme smysluplný cíl, a taky je to v rozporu s tím sociálním rozměrem, kterej je pro nás hodně důležitější. Udělat přímou akci, abysme neohrozili pracující, aby to pro ně nebyl problém a zároveň to plnilo ten cíl. My nechceme negativně ovlivnit nějaký obyčejný lidi, který za to třeba nemůžou. A s tím přilepováním... jet do práce autem, jasně, je to tvoje rozhodnutí, ale může tam bejt spousta dalších faktorů.

J: Ale na druhou stranu je to donutí nad tím přemýšlet nebo si uvědomit, že jsou součástí nějakého systému, kterej funguje tímhle pokřiveným způsobem.

K: No to je otázka. Podle mě je to vždycky akorát strašně nasere, a potom už se vůbec nechceš snažit pochopit lidi, kteří dělají aktivismus, uzavrou se jakémukoliv přemýšlení nad tím. Ale nevím, to je můj názor.

J: Ty pomalý pochody taky zpomalí dopravu a spoustu lidí to vytočí.

K: Nojo, s tou dopravou to je těžký. My říkáme, že vůbec nechceme tlačit na ty individuální rozhodnutí, na osobní zodpovědnost, ale je těžký... samozřejmě mě nechceš, aby bylo tolik aut.

J: Na druhou stranu to hnutí potřebuje nějakou radikální proměnu smýšlení i u těch mas a je otázka, jestli budováním komunit a nových modelů, popřípadě narušováním systému, jestli to stačí, nebo jestli není třeba mít mediální pozornost a tím i jenom u zlomku lidí nahlodat tento status quo.

K: Jo, to určitě, ale podle mě to nezměníš tím, že se přilepíš k silnici, tím způsobíš spíš opak, že to ty lidi uzavře vůči tomuhle nahlodávání.

J: Zase v Německu se aktivisté přilepují docela pravdivě a zároveň mají docela velkou podporu, takže nevím, jestli to také není kontext v kontextu.

K: Jo, asi může být, ale přijde mi, že kdybych dělala takovýhle druh aktivismu, tak bych se hodně musela zamyslet nad tím, co je příčinou toho, že lidi jezdí autem. Co je kořenem problému a co je můj cíl. Čeho chci dosáhnout a jestli je cílem získání mediální pozornosti.

J: Mně přijde takováhle kritika relevantní na české úrovni, ale když si vezmeme například Anglii, kde je XR mnohem masovější hnutí, anebo teď spíš Just Stop Oil, tam jsou lidé, kteří něco chtějí udělat a dávají jim to smysl. Nemají možnost se nad tím takhle zamyslet, protože ani nikdy nebyli součástí takovéhle diskuze, a v ten moment mi to přijde dobrý. Mně ale přijde dobrý, i když se někdo jenom přilepí, protože do nějaké míry cením každé individuální nasazení.

K: To mi právě přijde sporný. Podle mě ne každá akce je dobrá. V Limitech jsme taky zorganizovali akce, kterých zpětně litujeme nebo se z nich snažíme poučit, protože nesměřovaly k cíli. Promýšlet každou akci, i když jsme v tom emergency stavu. U XR mi přijde i pochybný to, jak fungují, ale samozřejmě asi záleží jak kde. Moje kamarádka z Německa se k nim na nějakou dobu přidala a říkala, že to u nich funguje velmi hierarchicky, až trochu jako v sektě. Přijdeš na schůzku, oni ti přečtou, jak je všechno o klimatu v hajzlu, tím tě úplně vydeptají, a potom ti řeknou, běž se přilepit k silnici. Zadájí ti to jako úkol, vůbec se tě neptají. Neřeší, co je cílem, není za tím otázka, proč tu akci dělat. Ona pak řekla, že odchází, a oni jí od té doby volají každý týden, ať přijde na nějakou akci. Vůbec jí nenechají se odpojit. To samozřejmě ale může být jenom její zkušenost, nemusí to tak fungovat všude.

J: Chápu, no, zároveň mi přijde dobrý, že se v Česku vede tahle diskuze, protože je to důležité reflektovat. Když se vrátím k tvým aktivistickým začátkům, tak by mě zajímalo, jestli jsi měla film, knížku anebo i člověka (mluvila jsi o svém tátovi), který by byl tvým průvodcem.

K: O těch problémech jsem věděla dlouho. Tím, že o tom mluvil táta, nebo z filmů. Pak to byl spíš ten zážitek, že jsem se přidala k Limitům. Předtím jsem si nikdy nic nečetla nebo neslyšela o nehierarchickém fungování. A najednou jsem to viděla v praxi, jak lidé s pomocí hand-signálů nehierarchicky rozhodují na plénu o třiceti lidech. Říkala jsem si, wow, to je megahustý! Takže to bylo spíš to, že jsem začala chodit na schůzky a pléna a potom jsem jela na klimakemp a viděla to v praxi. Dávalo mi to smysl. Až mnohem později jsem si začala číst o tom, proč tohle dělat. Nebyla to teda jedna konkrétní věc, která by mi v tomhle smyslu byla průvodcem...

J: A měla jsi nějakou silnou vnitřní emoci, která tě k tomu vedla? Někdo například pocituje smutek, žal, někdo hněv. Měla jsi něco podobného? Anebo jsi to měla víc racionalizovaný?

K: No, určitě. Jak jsem spousta těch věcí slyšela odmala, tak jsem byla našťvaná a smutná a cítila takovou bezmoc. Začala jsem být veganka, ale říkala jsem si, že to nic nezmění. Můžu jezdit na kole a tak, ale co se stane v tom velkém měřítku? Potom jsem šla na tu stávku, a jak jsem tam viděla tolik lidí, musela jsem se přidat. Řekla jsem si, že na to nejsem sama. Předtím ve škole to moc nikoho nezajímalo, takže potom vidět tolik lidí, kteří řešili úplně to stejné co já, bylo super. To mi dalo ten smysl, ve více lidech se dá něco změnit...

J: A jak to máš teď? Pocituješ spíš žal, nebo hněv?

K: Ježiš, to jsme teď dělali takovou mapovačku, kde jsme se přesně měli rozmístit podle toho, jestli pro-

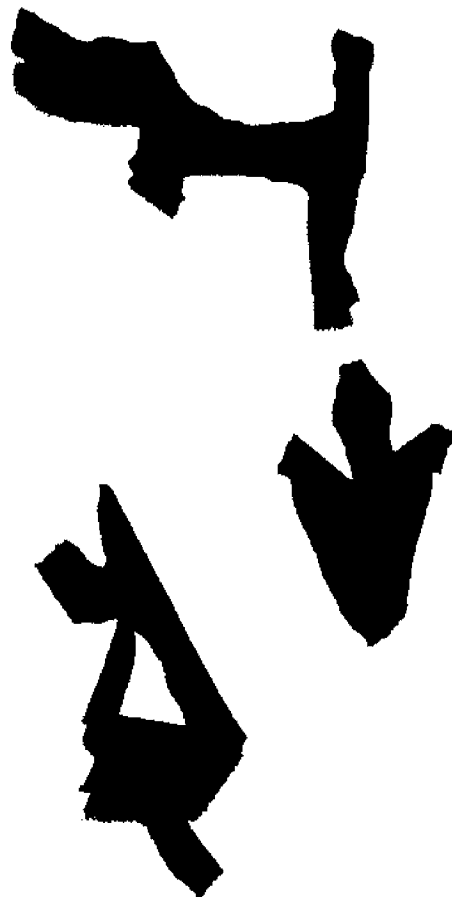
žíváme víc hněvu, nebo smutku. Ještě tam byla bezmoc versus naděje, takže taková čtyřka. Vůbec jsem nevěděla, kam se postavit. Mně se to tak strašně střídá... někdy pocítuju totální bezmoc a smutek a někdy jsem jenom hrozně naštvaná a cítím hrozně vzteku, někdy naději a někdy nic. Tak jsem si to dala úplně doprostřed. I když možná teď tam mám víc vzteku než smutku, jinak bych už asi nic nedělala...

J: Do publikace budeme dávat tipy na umělecký díla, který nás motivují. Máš něco takového? Něco, co se ti s klimatickým hněvem propojí?

K: První, co mě napadá, je RoR. Rhythms of Resistance. To jsou ti, co bubnujou na demoškách. Všechny ty jejich rytmy jsou super. A pak všechny naše klimatické písničky a pokřiky.

J: Máš nějaký oblíbenej pokřik?

K: My jsme teď udělali takovou písničku pro Daniela Křetínského. Dane, Dane, Dane, zaplať daně! Ale mám ráda i hodně dalších.

ROZHOVOR
S
VALERÍÍ
A
TEREZOU
VEDL
MATĚJ
DLAB

rozhovor s Valerií a Terezou
vedl Matěj Dlab

Valerie Vítů – pochází z Pelhřimova, kde spolupřádala stávky Fridays for Future. Vysokoškolské studium sociologie ji přivedlo do Prahy, kde v duchu hesla „Vzpomínat nestačí“ přišla 17. listopadu 2021 na svou první schůzku Univerzit za klima (UzK) a v kolektivu už zůstala. Environmentální témata jsou jí blízká v akademickém i aktivistickém životě, objevují se i v příležitostné tvorbě krátkých, srandovních filmů. Nejen v UzK ráda zviditelňuje a cení reproduktivní a neviditelnou práci.

Tereza Martinovská – studuje magisterský obor učitelství dějepisu a filozofie pro SŠ na FF UK. Do Univerzit za klima se přidala v prosinci 2021 po dlouhé nemoci. Ve volném čase ráda čte romány o samostatných ženách, poslouchá české překlady amerických písní nebo peče koláče. V současné době žije v regionu Úvaly.

Matěj: Chci se na začátek zeptat, jak se máte? A jestli byste to mohly zkusit zasadit i do delšího časového období, než je třeba dnešek.

Tereza: Já se mám docela dobře. Ještě před týdnem jsem cítila... Nebo má to být jako klimaticky, jak se máme?

M: Nenene, nebo jak chceš...

T: Ale ono je to spojený... Ještě před týdnem jsem cítila docela silný vyčerpání z různých věcí souvisejících s klimatem, i třeba z aktivismu. Nebo nevím, mně vždycky slovo aktivismus přišlo takový vznešený... Každopádně teď jsme o víkendu měli akci Debríf, kde jsme reflektovali stávku a bylo to strašně příjemný, koukali jsme se tam na StarDance, pak jsme byli v aquaparku a od té doby mám dobrou náladu a cítím se vlastně hrozně fajn. I přes všechny ty náročné věci, co nějak existují ve světě.

Valerie: Já to mám asi podobný, mám se taky dob-

ře. Jenom teď dělám hodně věcí do školy, který jsem musela odložit kvůli stávce, tak to doháním. Ale mám pocit, že to docela stíhám a že se ani necítím moc vyčerpaně. A teď po Debrífu jsem zase hodně namotivovaná do činnosti a těším se na projekty, co nás čekají. Takže se mám fajn i z nějakýho dlouhodobějšího hlediska.

M: Právě jak jsi, Terezo, mluvila o vznešeném aktivismu, tak mě zajímá, jestli se považujete za aktivistky? Nebo jestli preferujete jiný označení.

T: Já používám slovo aktivistka, protože se domnívám, že je to nejsrozumitelnější pojmenování. Ale samozřejmě se mi to poji vždycky s druhou myšlenkou, kdy se ptám, jestli dělám dostatečně radikální věci, abych o sobě mohla říct, že jsem aktivistka. Takže to říkám, ale pak se za to občas cítím blbě.

V: Já se s tímhle označením ztotožňuju, protože mi dost vystihuje to, co děláme. Oni jsou různý pojetí toho, co je aktivismus. Jestli je to jenom to, že nějak působíš na svoje okolí, nebo jestli klimatickej aktivismus znamená, že musíš dělat přímý akce nebo tak. Ale já myslím, že to, co děláme v UzK, se bere jako klimatickej aktivismus, já ho tak vnímám a přijde mi, že jsem aktivistka.

M: Mám pocit, že v širším českým kontextu je často aktivismus branej dost negativně, a jestli to právě není důvod, proč se nazývat aktivistkama a aktivistama, když je to jako úplně v pohodě... Nebo nevim. Jak to vidíte?

T: Jo, rozhodně. Mně přijde důležitý, aby to bylo přijatelný. A myslím, že to, co zmiňovala Valerie, může pomoci – když si aktivismus přestaneme spojovat jenom s těma nejradikálnějšíma aktivitama. Ale tím nechci říct, že miň radikální by mělo být pro lidi lepší.

Bylo by super udělat to i v Pelhřimově

M: Když se přesunem do minulosti, pamatujete si

nějakej moment, kdy jste si řekly, že s tou klimatickou krizí musíte samy něco dělat?

V: To je pro mě zvláštní otázka, protože já si nepamatuju jeden určitej moment, kdy bych si řekla: „Teď je pro mě zásadní to řešit.“ Já si myslím, že jsem asi taky díky výchově vždycky věděla, že se třeba něco děje, že je dobrý bejt šetrnej k životnímu prostředí – takovej ten důraz na individuální rovinu tam byl vždycky. A pak když přišly Fridays protesty, tak jsme se skupinkou kamarádek udělaly první stávku i u nás na Vysočině, v Pelhřimově. Teď se snažím rozpomenout, co mě k tomu přímo vedlo. Mám pocit, že jsem věděla, že se klimatický stávky dějou, a nějak to se mnou rezonovalo, tak jsem si řekla, že by bylo super udělat to i v Pelhřimově. Věděla jsem, že tam jsou spřízněný lidi nakloněný tomuhle tématu, takže jsme se spojily a stávka vznikla. To je podle mě můj prvotní aktivismus, ale vlastně to nevímám jako nějakej milník, spíš jako vývoj.

M: Takže tvoje organizování se začlo s Fridays?

V: Jo. V roce 2019, když jsem byla ve třetáku na střední. Ale tím, že jsem byla aktivní v našem skautským oddíle, tak tam asi nějakej aktivismus byl i předtím. Možná ne tak explicitně protisystémovej, jako je v klimatickým hnutí.

M: Mělas to, Terezo, podobně?

T: Já jsem trochu starší, byla jsem už na vějšce, když začaly studentský stávky. Zrovna jsem tou dobou bydlela na Ukrajině, takže se ke mně většina informací dostávala z médií, ale vlastně jsem to tehdy začala hodně silně pocítovat i ve spojitosti s různějma momentama. Třeba jsem viděla dokument o ekologickéjch katastrofách na Ukrajině způsobenejch válkou, ale zároveň i neschopnost Evropy odstříhnout se od ruskýho plynu. Nebo jsem se pak angažovala v pomoci uprchlíkům a dostaly se ke mně statistiky, že počty uprchlíků budou sto-

a tisícinásobně stoupat kvůli klimatický krizi. Taky se ve svym studiu trochu zajímám, nakolik jsou nám zvířata podobný a jaký maj vědomí, a člověk samozřejmě narazí na to, kolik druhů vymírá a třeba kolik emisí způsobujou naše brutální způsoby zacházení se zvířatama. Takže tyhle věci mi tvořily nějakou mozaiku, ze který mi pak vykristalizovalo klima jako všeobjímající téma.

M: Ale časově je to teda taky spojený s rokem 2019, kdy se rozjely stávky...

T: Jojo. Mám totiž pocit, že tehdy začal vznikat apel „Pojď s tím něco dělat a zapoj se, protože vlády nedělaj dostatek.“

V: A hlavně to byl zásadní rok v tom, že se poprvý cílilo na studenty, studentky a mladý lidi. Do té doby existovaly Limity a Extinction, což pro mě byly takový nepřístupný kolektivy, z mýho pohledu, z malýho města, na střední škole. A tohle bylo hodně přelomový, že to bylo fakt namířený na nás.

Průvodcování

M: Měly jste někdy nějakou průvodkyni, nějakýho průvodce, která a kterej by vám třeba k aktivismu dopomohl? Nemusí to bejt ani člověk, ale třeba kniha, film, fiktivní postava, cokoliv...

T: Já jsem měla kamaráda, kterej se angažoval v Extinction Rebellion, a viděla jsem, že to není tak hrozný. Jakože stačí, když jednou za čtrnáct dní pomůže s přípravou schůzky. Můj strach, že někam vstoupím a hnedka mi to sebere sto hodin týdně, se tímhle obrousil. Takže to určitě pomohlo.

V: Tyjo, já přemejšlim... A je to teda trochu cringe, z mýho pohledu, ale mám pocit, že pro mě hráł Skaut velkou roli. I když jsem zpětně k té organizaci kritická kvůli různěm věcem, tak podle mě Skaut dobře organizuje. Dal mi základní potřebu věci dělat a řešit a organizovat se, což mi přijde fakt skvělý.

I vytvářet kolektivy a komunity. A pak mě taky trochu průvodcovala moje ségra, která sice nikdy nebyla aktivní v podobných kolektivech, ale měla blízko k jejich tématům a tím, že byla starší, tak jsem se od ní o těchhle věcech dozvíдалa. Ideově mě průvodcovala ségra a tím způsobem organizace Skaut.

T: Pro mě byl osobně Skaut taky strašně důležitěj, protože mě naučil každej tejdén věnovat nějakěj svůj čas něčemu, co nesměřuje k tobě, ale někam ven a je to smysluplný. Zároveň jsem se naučila, že když to člověk dělá v sympatickym kolektivu, tak ti to přináší nějaký jako fakt životní štěstí nebo radost a chvíle pohodindy.

M: Já mám skauting hodně spojeněj s předáváním zodpovědnosti a asi to s tím taky souvisí, že přebíráš zodpovědnost za nějakěj vývoj ve společnosti... No, a když jste začaly přemejšlet o svojí aktivizaci, tak jaký ve vás převládaly pocity? Padl tu třeba strach z časový náročnosti?

T: Vstoupit do kolektivu nebo uskupení podle mě vyžaduje dávku odvahy a strašně moc si vážim kohokoliv, kdo je schopnej tenhle krok udělat. Třeba pro mě to fakt nebylo jednoduchý. Dost jsem se ostychala, a to i přesto, že jsem z prostředí univerzity část lidí znala. A měla jsem taky výhodu, že jsem vstoupila do kolektivu, kterej byl zrovna trochu v rozkladu a byli v něm tři lidi, takže jsem se nemusela seznamovat s dvaceti dalšíma. Ale udělat rozhodnutí a přijít někam na schůzku je těžký, a zejména, když je to třeba trochu nekomfortní, tak přijít podruhé vyžaduje dost odvahy. Na druhou stranu mám pocit, že když to člověk udělá, tak pak už to jde relativně jednoduše. Ty kolektivy maj většinou dobrý mechanismy a vědí, jak ti podat pomocnou ruku.

V: Já to vnímám podobně. Tím, že jsem začínala ve Fridays u nás jenom s kamarádama a kamarád-kama, tak podle toho nemůžu úplně soudit, ale

pamatuju si, že když jsem šla poprvý na schůzku Univerzity za klima, tak jsem byla fakt hodně nervózní. Ještě jsem tam šla sama a furt přemejšlela, jestli tam teda půjdu. A nakonec tam bylo málo lidí, což jsem předtím nevěděla, takže to bylo docela příjemný. Ale umím si představit, že velká bariéra může být právě to, že vstupuješ do nového kolektivu, kterej už má vlastní dynamiku, a může být těžký se zapojit. Třeba Limity nebo Extinction Rebellion na mě vždycky působily, jako že bych si tam připadala bezprizorně nebo nepatřičně. Ale teď, jak ty lidi znám, tak už to tak nevnímám...

A jak je to s tím přilepováním?

M: Jaký byly reakce v rodině nebo od přátelstva na vaši aktivitu?

V: Můj pocit je, že mám na tohle velký štěstí. Že moji rodiče jsou s tím úplně v pohodě a nikdy mi neřekli nic nesouhlasného, spíš mě podporují, i nějaký „radikálnější“ akce. Co jsem zažila nehoršího, byly střety, když jsme dělaly stávky na střední škole, kde byla větší variabilita lidí, než třeba potkávám teď. Tam byly nesouhlasné reakce, ale od lidí, se kterejma jsem často nikdy ani nemluvila. Takže je vidět, že se pohybuju hodně ve své bublině. Teď narážím asi jedině na občasný komentáře na facebooku z mejch starších přátelství, jinak se s negativními reakcema nesetkávám.

T: Já mám taky skvělou rodinu, zejména sourozence, který mě v tom stoprocentně podporují. Moji rodiče taky, i když tam už je to trošku složitější, protože třeba moje máma si fakt upřímně myslí, že současný kapitalismus je nejlepší z možných systémů, takže se o tom občas hádáme. Můj táta zase pracuje v energetice, ale ne v té obnovitelné, takže tam se taky občas třeme. Třeba se shodneme, že nesnášíme elektromobily, protože jsou jenom pro bohatý lidi, ale občas tam

jsou nějaký pnutí. Zároveň, když máme ideologickou hádku, tak to nikdy nejde do osobní roviny. Naopak když jsem asi tři roky zpátky byla na nějaký akci a získala přestupek, tak můj táta mi říkal: „Kdybys dostala nějakou pokutu, tak já jsem před rokem 89 taky chodil demonstrovat a dostávali jsme pokuty, tak já ti to zaplatím.“ To je moje oblíbená historka, akorát nevím, jestli by to udělal znova a znova, můj táta. Snad jo.

V: Mě teď ještě napadlo, že s kým se nejvíc neshodnu z rodinného okruhu, je přítel mojí mámy, kterej je politicky hodně jinak orientovanej. Zajímavý ale je, že on nikdy nenaráží na konkrétní aktivity, co dělám, jenom se neshodneme v ideových věcech, když se bavíme nějak obecně. A nevím, jestli je to třeba z nějakýho vzájemnýho respektu, že nenapadá ty věci vyloženě konkrétně, nebo jestli je to tím, že když člověka znáš, tak ho víc respektuješ, ale na obecný úrovni seš ochotnej s ním nesouhlasit.

M: Mně přijde, že se lidi můžou bát, že když začnou něco dělat venku, v ulicích, kde budou vidět, tak přijdou silný nesouhlasný a nepříjemný reakce. Není to hodně zkravený ze sociálních sítí, kde se tyhle reakce koncentrujou jinak, než pak na ulici? Souhlasíte s tím, že když už pak někde reálně jste, děláte demonstraci, tak negativních reakcí není tolik?

T: Víceméně jo. Na druhou stranu je dobrý se připravit, že nějaký přijdou. Ale ony většinou když přijdou, tak jsou trošku mimo. Třeba když jsem na oslavě se svojí širokou rodinou, tak se mě občas někdo zeptá na to přilepování. A já zrovna se k něčemu nepřilepuju, takže je pro mě jednoduchý říct jim prostě jenom: „Hele, já jsem se zatím nikdy k něčemu nepřilepila, takže nevím, jaký to je.“ A tím se to dá jednoduše smést ze stolu. Většinou maj odlišnou představu o tom, co děláš, a když jim to člověk vysvětlí... Nebo i kdyby jim člověk vysvětlil, proč se lidi přilepujou, tak s tím budou třeba víc v pohodě.

V: Mně se nestalo, že by v blízkým okolí byly nějaký blbý komentáře nebo tak. Co se děje, jsou reakce přímo v tu chvíli, na ulici. Tam se stane, že na tebe křičej nebo tě fakujou, a když už tam jsou, tak jsou většinou hodně hlasitý. A pak je to samozřejmě zkreslený ze sociálních sítí. Jinak ale nemám pocit, že by to vzbuzovalo nějaký vlny, když přijdu někam, kde lidi znám, nebo tak.

T: Jo. Naopak mám pocit, že cejtím docela velkou podporu i z důvodu, že věnuju svůj čas něčemu, co nesměřuje jenom k mému životu... Napadla mě ještě jedna věc. Ta je teda taková negativní, ale co třeba moji kamarádi nechápou, je, že to, co dělám pro Univerzity za klima, není můj koníček. Jakože maj pocit, že jsem si našla novou skupinu kamarádů a s těma teď chodim pít alkohol a jezdím na víkendy, což je do jistý míry pravda, samozřejmě jsem si tam našla spoustu skvělejších přátel, ale zároveň to není tak, že bych chtěla trávit tři večery v týdnu schůzkama... Moc to neumim popsat... Někdy jsou na mě prostě kamarádi našťvaný, že na ně nemám čas.

M: Asi jako že má aktivismus slabší a míň zábavný stránky, ale i tomu musíte věnovat svůj čas, protože by to bez toho nefungovalo.

V: No..., já to v něčem vnímám asi trošku jinak než Terežka. Pro mě je to fakt docela... Nechci říct koníček, to v mnoha ohledech není, a něco mě baví víc a něco míň. Ale je to pro mě hodně smysluplná činnost, a navíc tam cítim budování komunity a kolektivu, kterej se řídí principama, kterejch chceme dosáhnout, a je to pro mě i silný přátelský zázemí. Ten kolektiv je pro mě hodně důležitý.

T: Jo, já jsem nechtěla říct, že bych to tak nevnímala... Spíš že moje ostatní kámošský skupiny někdy nechápou, že schůzka Univerzit za klima není to stejný jako „jdu s kamarádama na pivo“.

Ze smutku spíš hněv, a pak taky radost a humor

M: Co je pro vás klimatický smutek nebo žal?

T: Mně přijde, že je tenhle pojem hodně využívanej, strašně moc se o něm mluví a možná někdy až skoro moc, že pak nezbývá prostor pro jiný emoce, který v nás klimatická krize může probouzet. To je můj osobní disclaimer. Na druhou stranu to je rozhodně fenomén, kterej strašně moc lidí prožívá velmi těžce, a je to naprosto oprávněný, že zažívaj smutek nebo depresi z toho, kam svět směřuje. Ale já sama mám radši pojem klimatický hněv. Trochu jsem si přeformulovala teorii americký filozofky Marthy Nussbaum, která mluví o tom, že pokud chceme něco změnit, tak samozřejmě potřebujeme i emoce. A zatímco ten smutek je spíš pasivní emoce, tak my potřebujem i něco, co nás zaktivizuje, aby se svět reálně začal měnit. Nussbaum popisuje justified anger, ospravedlněný hněv, kdy místo toho, aby ti jen bylo líto, že někde umírají zvířata, nebo vlastně i lidi v důsledku klimatický krize, tak začneš bejt našťvaná, uvědomíš si, že reálně tady jsou nějakí lidi, který tohle způsobujou ostatním lidem a zvířatům, který právě teď trpí. A mám pocit, že právě když se víc zaměříme na viníky a začneme se na ně hněvat, tak nás to může probudit k akci a boji za spravedlnost.

M: Takže by to mohlo být tak, že je na začátku smutek, kterej se pak transformuje do tý víc aktivizující emoce?

T: Jo. Já rozhodně cejtím smutek, protože klimatická krize samozřejmě probíhá a už teď způsobuje spoustu utrpení. Ale snažim se spíš prioritizovat hněv, protože mám vlastně pocit, že když tohle neuděláme všichni, tak nakonec ze současný situace vyjdou vítězně jenom právě ti viníci klimatický krize.

V: Já se s tím hodně ztotožňuju. Nikdy jsem to neměla pojmenovaný, ale myslim si, že jestli jsem někdy cítila klimatickej žal – já si teď nedokážu

vzpomenout na situaci, kdy bych ho prožívala tak silně, že bych na to měla přímo vzpomínku – ale jestli jsem ho někdy takhle prožívala, tak byl provázaný bezprostředně se vztekem. A určitě smutek může být katalyzátor vzteku. Ve výsledku podle mě všichni, kdo prožívají žal, různěma způsoby nějak ke vzteku dospějí. A přijde mi dobrý, když se o tom bude víc mluvit a když se to bude takhle pojmenovávat. Protože to vystihuje taky moje pocity.

M: Zmínil jste smutek a vztek, ale mně třeba přijde, že v klimatických hnutích převažují pozitivní emoce. Jaký tam vy nacházíte?

V: Určitě sounáležitost, solidarita, budování komunity, porozumění. Pak když víš, že se s těma lidma shodneš na těchhle základních věcech, tak s nima můžeš navazovat hluboký vztahy a prožívat skvělé věci, který se nemusejí nutně týkat klimatu.

T: Já bych k tomu přidala, že v Univerzitách za klima máme poslední dobou hodně kvalitního humoru, což je způsobený taky tím, že se věci snažíme dělat hravě. I abychom byli inovativní a někoho zaujali, nebo samy sebe zaujali a aby nás to bavilo. Tak přidáváme různý srandičky, třeba teď děláme UzK StrikeDance. Člověk cítí i naději, když má nějakou skupinu lidí, která se s tebou pokouší všechno změnit. A v nejhorším si pak vždycky děláme legraci, že když to nevyjde, tak aspoň budem vědět, jak se organizovat, až nastane klimatický kolaps.

V: Myslím, že ten humor je hrozně důležitý. Je to i pojmenovaný, jako jedna z nejlepších strategií na únavu ze soucitu, když každé den vidíš, kolik strašných věcí se děje. Humor jako strategie, jak lidi zaujmout, protože už to nejde zvládnout všechno vstřebávat jenom z toho lítostivého hlediska.

M: Mmm, já si s klimahnutím spojuju ještě takovou čistou radost. Třeba teďka na stávce byl klaunský workshop a to bylo fakt jenom pozitivní a radostný...

T: No jasně, protože my nejsme jenom doomeři, jako že bychom varovali před koncem světa. Zároveň máme pozitivní vizi, že můžeme udělat svět přívětivější a radostnější a tak.

UzK opečováváme

M: Můžem se teď přesunout k UzK. Takový reklamní okénko trochu...

T: Reklama na UzK. Nejlepší hnutí, které odstartovalo stávkou s tisíci studenty z mnoha fakult...

M: Já tu mám otázku: kdybyste měly říct tři slova a jedno souvětí k UzK, co byste řekly? Nevím, jestli se to nebude opakovat, protože já bych asi řekl ty emoce, co už padly, tak jestli zkusíte vymyslet něco nového...

T: Kámošství.

V: Sranda, kámošství, organizování se. Ale je to těžký takhle vymyslet...

M: Tak jaký slova vám naběhnou?

T: Mně teď nabíhá v hlavě furt jenom StrikeDance... Tatadata ta ta tá... No, nevím. Radikalita. Umírněná radikalita. UzK bootlickers...

V: Moje pojetí UzK je – i když by možná nebylo úplně dobrý, kdyby se vědělo, že si tohle myslím – jako taková vstupní brána ke klimatickému aktivismu. Protože jsou na univerzitách, myslím, že jsou otevřenější než ostatní kolektivy a lidi se tu můžou seznámit s dalšíma lidma, co tohle dělají, a se způsobama, jak se co dělá, jak se s tím potýkat. V tomhle je to hrozně dobrý prostor.

M: Možná teda na střední jsou vstupní bránou Fridays a na univerzitě to můžou být UzK... A je v Univerzitách za klima něco speciálního třeba oproti jiným hnutím? Ta otázka směřuje hlavně na to, jak jsou organizované.

T: Pro nás je hodně důležitá nehierarchičnost, která spočívá v tom, že si všechno odsouhlasíme konsenzem a snažíme se myslet na to, aby byly rozhodnutí

přijatý na základě přání co největší skupiny lidí. Taky máme v hnutí lidi, který jsou tam dýl, a tím pádem jsou třeba hlasitější nebo si jsou v něčem jistější, takže se snažíme obměňovat skupinky a garantky a garanty skupin, aby nedocházelo třeba k mocenskejm hierarchiím. Jinak mi přijde specifický, že jsme docela homogenní skupina, možná podobně jako Fridays. **V:** Souhlasím. Mně přijde ta nehierarchie skvělá. Samozřejmě má svoje limity, se kterejma pracujeme. Hodně to reflektuju v porovnání se Skautem a cítím, že si lidi radši berou úkoly, než když jsme měli hierarchický uspořádání a museli jsme něco zařizovat. Já sama mám pocit, že jsem snesitelnější než v hierarchickym prostředí. Pro vztahy je to prostě lepší. Tys říkala, Terezo, že jsme hodně homogenní. To je pravda, že třeba demograficky jsme. Ale v něčem mi přijde, že jsme i heterogenní skupina oproti jinejm. Že jsme ta vstupní brána, kde se potkaj různý lidi, konfrontujou svoje přesvědčení. Tim, že se organizuju na univerzitách, v prostředí, kde se lidi přirozeně potkávají, tak je snazší vstoupit než třeba do kolektivu, kterej není nijak místně ukotvenej. **T:** Rozhodně. Mě k tý heterogenitě ještě napadá, že máme taky fakt dobrou variabilitu toho, co se u nás dá dělat. Že se člověk může přidat a pak organizovat sérii přednášek nebo se přes nás dostat i k radikálnějším akcím. Nebo třeba řešit veganský stravování. Dá se u nás dělat spousta věcí a tím to může bejt inkluzivní pro různý skupiny lidí. **M:** Co vás v UzK drží a jaký jsou vaše případný pochybnosti, se kterejma bojujete? **V:** Mě tam hodně drží přesvědčení, že to má smysl. A je to trochu sobecký, ale taky potřebuju vědět, že dělám něco, abych se cítila líp. Taky to souvisí s tím, že tam lidi už dost znám, že se tam cítím dobře. Vim, že klimatickej aktivismus bude dlouhodobě mojí náplní a to, že to je v tomhle kolektivu, souvisí se

zázémím, který tam mám. A pochybnosti... Pochybnosti, který mám, jsou spíš o vnitřních dynamikách, nějaký interní věci, co řešíme. Ale větší asi nemám. **T:** Mě tam drží to, jak skvělá je to iniciativa. Zvlášť když si vzpomenu, jak malinká to byla skupina, když jsme přišly s Val. Prací všech lidí za ty dva roky z toho vznikla skvělá věc. Hnutí, který má buňky ve čtyřech městech Český republiky a je schopný udělat fakt velkou akci. A jsme schopný ji udělat podle mě hrozně dobrou. A to mě strašně moc motivuje, na nějaký jako obecný úrovni. Ale samozřejmě na tý osobní je to taky to, že se s lidma, co jsou v hnutí, cítím výjimečně dobře. Je u nás přívětivá atmosféra... **M:** Promiň, že do toho skáču. Mně přijde, že je to způsobený taky různějma mechanismama, co tam jsou. Dbá se cíleně, aby fungovala osobní buddy podpora a péče a tak. Že to není jenom tím, že se potká homogenní skupina, ale že to může pomoci těchhle mechanismů skloubit i hodně heterogenní jedince. **T:** Rozhodně. Myslim, že fungujeme tak, že když je nějaký konflikt, tak se řeší. I když ne vždycky se nám všechno povedlo vyřešit dobře. Ale obecně se snažíme opečovávat konfliktní situace, co nastanou. Taky když někdo něco pokazí, tak to bereme jako běžnou věc, součást toho, že se věci učíme. **V:** Taky jsme hodně reflexivní. Snažíme se o věcech mluvit. I když proběhne nějaká nepříjemná situace, tak nehraje roli, jestli jseš s člověkem kámoš, nebo ne. Že to přátelství nenecháš vstoupit do názorových střetů, pokud ti přijde, že to je problematický. Taky jsme otevřený prostředí, když chceš říct konstruktivní kritiku, a hezky, nebo když se chceš bavit o tom, jak fungovat líp. **T:** Jo, já si pamatuju, že jsem z tohohle byla úplně vedle. Třeba po minulý stávce jsme měli Debríf, kde byl prostor říkat vždycky jednomu člověku pět minut, co ti na něm vadí. A já jsem mohla říct všechny

věci, co mě rozčilovaly. Takže to bylo hrozně dobrý.

M: A pochybnosti máš nějaký?

T: Rozhodně. Ale asi spíš pramenící z toho, že je prostě těžký bejt studentka, v Praze, nějak si vydělat na nájem a zvládat k tomu studium nebo se občas vídat s rodinou. Někdy jsem přehlčená a unavená a občas se objeví osobní spor, kterej je pro mě těžkej. Pak si říkám, že se na to všechno vykašlu a budu se jenom koukat doma na seriály. Mmm, ale zatím jsem to neudělala...

Organizovaný přátelstvo

M: Můžete udělat aktivizující apel na konec.

V: Já vždycky ráda aktivizuju lidi přes to, že prostě najdou skvělou skupinu lidí, se kterejma bude fakt dobrý se kámošit. Mám pocit, že jedna z mejch motivací, když jsem vstupovala do UzK, bylo najít komunitu v Praze, se kterou bych se cítila dobře. Možná je to jenom Úzkej apel na lidi, který teď hledaj nějakou komunitu, a úplně nezasáhnou ty, který už ji maj velkou a jenom by se chtěli aktivizovat přes jiný motivace.

M: Ale ty, co hledaj, jsou hlavní.

V: To jo.

T: Tak já můžu udělat apel na ty lidi, co maj kamarády...

V: Ale to není, že nemaj kamarády, ale že hledaj nějakou organizující se komunitu.

Tereza: Jo, ty, co hledaj organizovaný kamarády. Tak můj apel je, že hrozně dobrý je si uvědomit tu časovou rovinu, že to člověku nemusí zabrat celej týden a že stačí relativně málo času, dejme tomu hodina týdně nebo tři hodiny za dva týdny, který můžou způsobit reálnou změnu. Mám pocit, že každej z nás tam ty hodiny někde má, a je dobrý si říct, že klimatická krize je nejdůležitější problém současnosti, ať se na ty problémy díváme z jakýhokoliv úhlu pohledu, a rozhodnout se, jestli tomu ten čas nechci věnovat.

*In the basement flat, by the garages
Where people dump their mattresses
Esther's in her kitchen, making sandwiches
The slats on her blinds are all wonky and skewed
You can see her from the street before she moves
out of view*

*To kick her boots off tired feet
She wipes her forehead with her wrist
She's just back from a double shift
Esther's a carer, doing nights
Behind her, on the kitchen wall
Is a black and white picture of swallows in flight*

*Her eyes are sore, her muscles ache
She cracks a beer and swigs it
She holds it to her thirsty lips
And necks it till it's finished
It's 04:18 AM again
Her brain is full from all she's done that day
She knows that she won't sleep a wink
Before the Sun is on its way
She's worried about the world tonight
She's worried all the time
She don't know how she's supposed
To put it from her mind*

(...)

Kae Tempest / Europe is lost

TIRÁŽ

V roce 2023 v rámci projektu *Naděje je v činech: Průvodce pro mladé lidi v časech hořící planety* vydal kolektiv Průvodce a Mladí zelení

Publikace byla podpořena v rámci grantu

CDN *Bring your tote bag but smash the system*

Koordinátorka publikace: Josef Horváth

Redakční tým: Vojtěch Petřů, Barbora Svobodová,

Tara Svobodová, Teodor Mrkvička, Klára Adamská,

Matěj Dlab, Vojtěch Novotný, Rozálie Husáková,

Klára Soukupová, Michaela Enns

Grafický koncept: Benjamín & Josef Horváth

Ilustrace: BH, JH a Františka Iblova

Jazyková redakce: Alena Ducháčková a Jiří Dvořák

Externí příspěvky: Aňu René, Olga Wawracz,

Ria Slachová, Anna Petruželová, Albert Wawracz,

Tobiáš Horváth.

Dále se podíleli: Kryštof Nosek, Robin Sedlmaierů.

Vytiskla tiskárna Protisk, s.r.o., České budějovice

Děkujeme: Tereze Jedličkové, Pavlu Tichému, Horváthům, kolektivu Univerzit za klima a kolektivu

Limity jsme my, Josefíně Kubínové, paní na vrátnici

v Hybernské a všem, na které jsme zapomněli*y.

Případné chyby vznikly při sazbě a nenese za ní

zodpovědnost jazykové redakce.

S podporou:

Tato publikace
není určena
k prodeji

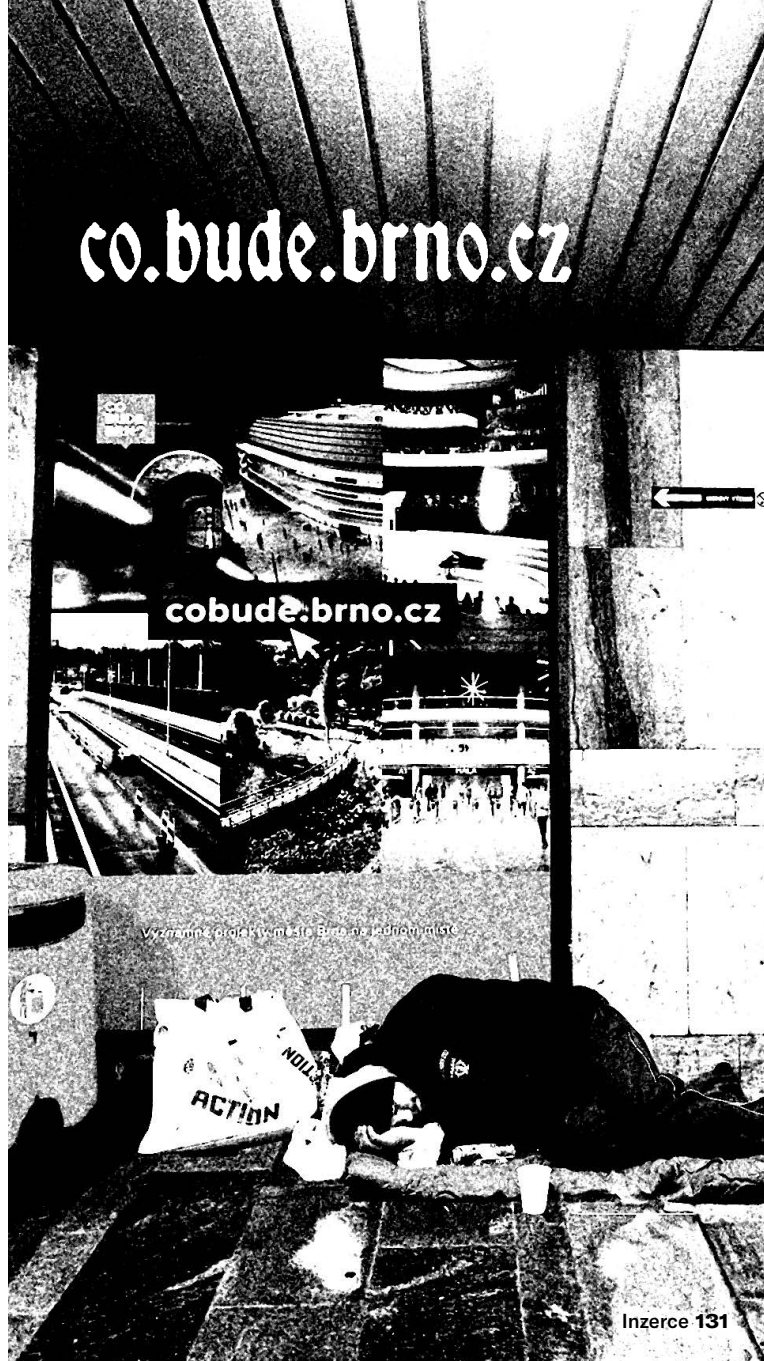

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

130 Tiráž

Inzerce 131

co.bude.brno.cz